

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Marek Neuman

**Vývoj fyzického a funkčního prostředí v historickém centru
Prahy: Případová studie ulice Dlouhá a okolí**

Development of physical and functional environment in the
historical core of Prague: the case study of Dlouhá street and
surroundings

Bakalářská práce

Praha, 2020

Vedoucí práce: RNDr. Petra Špačková Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 20. 5. 2020

Podpis studenta:

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat doktorce Špačkové za její rady a pomoc. Díky paní doktorce jsem byl schopen dojít ke zdárnému dokončení práce. Také bych chtěl poděkovat magistru Janu Sýkorovi za pomoc při sběru dat.

ABSTRAKT

Práce se zabývá vývojem fyzického a funkčního prostředí v historickém centru Prahy mezi lety 2009 a 2017 s důrazem na proces turistifikace. Na základě charakteru území byla zvolena případová studie v ulici Dlouhá a jejím okolí, které je typické pro množstvím barů a restaurací, do kterých se sjíždějí turisté z celého světa. Cílem práce bylo zjistit, jak se v rámci sledovaného období proměnil stav fyzického prostředí a struktura obchodů a služeb a jaký vliv na ní měla proměna charakteru oblasti v posledních letech. Práce je rozdělena na tři části. První kapitola se zabývá dopady turistifikace a vývojem prostředí v Praze. Následující kapitola představuje způsob vymezení oblasti, použité metody, kategorizaci a způsob sběru a analýzy dat. Stěžejní kapitola představuje výsledky mapování a analýzy. Data byla získána vizuální analýzou snímků Google Street View v obou sledovaných obdobích. V rámci sledovaného období se celkově změnil charakter oblasti. Došlo k výraznému zlepšení fyzického stavu budov i parterů. U velké části obchodů a služeb došlo ke změně provozovatelů a celkově se změnila cílová klientela.

Klíčová slova: turistifikace, komercializace, ulice Dlouhá, Praha, fyzické prostředí, funkční prostředí

ABSTRACT

Thesis deals with the development of the physical and functional environment in the historic core of Prague between years 2009 and 2017 with emphasis on touristification. For the case study was chosen Dlouhá street and surroundings based on the character of the area which is known for many bars and restaurants occupied by tourists. The aim of the thesis was to find out how did the physical and functional environment changed during the period and the impact of touristification. The thesis is divided into three parts. The first part deals with impacts of touristification and development of the environment in Prague. The second part presents categorization and methods of delimitation, data collection and analysis. The main part presents the results of the analysis. Data were collected by visual analysis of Google Street View photos. The physical environment significantly improved during the period. Many shops changed its business operators. The impact of touristification was demonstrated by ongoing change of focus group. Structure of shops almost did not change.

Key words: touristification, comercialization, Dlouhá street, Prague, physical environment, functional environment

Obsah

1 ÚVOD.....	8
2 DISKUZE LITERATURY	10
2.1 SOCIALISTICKÉ OBDOBÍ	12
2.2 POSTSOCIALISTICKÉ OBDOBÍ	13
2.2.1 Globalizace a komercializace Prahy	14
2.2.2 Turistifikace a turismus v Praze	15
2.2.3 Shrnutí dopadů spontánních procesů	17
3 METODIKA.....	18
3.1 VYMEZENÍ	18
3.2 SBĚR DAT	20
3.3 KATEGORIZACE FYZICKÉHO STAVU BUDOV A PARTERŮ	21
3.4 KATEGORIZACE MALOOBCHODU A SLUŽEB	25
3.5 ZPRACOVÁNÍ DAT	26
4 PROMĚNY V ULICI DLOUHÁ A OKOLÍ	29
4.1 VÝVOJ FYZICKÉHO PROSTŘEDÍ	29
4.2 VÝVOJ FUNKČNÍHO PROSTŘEDÍ	38
4.3 VZTAH PROMĚNY FYZICKÉHO A FUNKČNÍHO PROSTŘEDÍ	47
4.4 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ	49
5 ZÁVĚR.....	51
6 SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	53
6.1 SEZNAM LITERATURY	53
6.2 INTERNETOVÉ ZDROJE.....	56
6.3 ZDROJE DAT	57
6.4 ZDROJE MAPOVÝCH PODKLADŮ.....	57

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Praze mezi lety 2000 a 2018.....	15
Graf 2: Fyzický stav budov v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017	30
Graf 3: Fyzický stav parterů v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017	30

SEZNAM MAP

Mapa 1: Vymezení zájmového území.....	20
Mapa 2: Fyzický stav budov a parterů.....	31
Mapa 3: Změna fyzického stavu budov a parterů.....	37
Mapa 4: Struktura obchodů a služeb.....	46

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Dostupnost dat Google Street View 2009 na Starém Městě a v Josefově.....	19
Obr. 2: Příklad nové budovy.....	22
Obr. 3: Příklad plně rekonstruované budovy.....	23
Obr. 4: Příklad částečně rekonstruované budovy.....	23
Obr. 5: Příklad zachovalé budovy.....	24
Obr. 6: Příklad zchátralé budovy.....	24
Obr. 7: Ulice Haštalská směrem k Haštalskému náměstí.....	32
Obr. 8: Ulice Dlouhá směrem ke Staroměstskému náměstí.....	32
Obr. 9: Ulice Malá Štupartská směrem z ulice Masná.....	33
Obr. 10: Ulice Masná.....	33
Obr. 11: Haštalské náměstí za kostelem svatého Haštala.....	34
Obr. 12: Ulice U Milosrdných směrem od ulice Anežská.....	34
Obr. 13: Ulice U Obecního Dvora směrem k ulici Anežská v roce 2009.....	35
Obr. 14: Ulice U Obecního Dvora směrem k ulici Anežská v roce 2017.....	35
Obr. 15: Restaurace, která změnila provozovatele.....	41
Obr. 16: Luxusní obchody s oblečením v ulici Dlouhá v roce 2009.....	42
Obr. 17: Nově otevřený obchod <i>Chez Parisienne</i> s luxusním spodním prádlem.....	42

Obr. 18: Železářství nahrazeno obchodem s luxusním nábytkem.....	43
Obr. 19: Původní potravinářské obchody nahrazené restauracemi zaměřené na turisty.....	43
Obr. 20: Knihkupectví Primus v roce 2009 (vlevo) a v roce 2017 (vpravo).....	44
Obr. 21: Zlatnická dílna Miroslav Ráž v letech 2009 (vlevo) a 2017 (vpravo).....	44

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Kategorizace hodnocení fyzického stavu budov a parterů.....	22
Tab. 2: Kategorizace maloobchodu a služeb.....	25
Tab. 3: Agregované kategorie maloobchodů a služeb.....	27
Tab. 4: Fyzický stav budov v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017.....	29
Tab. 5: Fyzický stav parterů v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017.....	30
Tab. 6: Struktura obchodů a služeb v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017.....	39
Tab. 7: Proměna obchodů a služeb v ulici Dlouhá a okolí mezi lety 2009 a 2017.....	40
Tab. 8: Kategorie obchodů a služeb s fyzickým stavem parterů v roce 2009.....	47
Tab. 9: Kategorie obchodů a služeb s fyzickým stavem parterů v roce 2017.....	48

1 ÚVOD

V Praze jako v jednom z nejnavštěvovanějších měst Evropy probíhají již od devadesátých let výrazné změny ve fyzickém a funkčním prostředí. V devadesátých letech proběhla opožděná deindustrializace města (Enyedi 1998) během, které se začaly v historickém centru koncentrovat vysoce ziskové služby a služby pro turisty. Nejdříve byl turismus považován za vítaný zdroj ekonomické prosperity umožňující revitalizaci historického centra. V posledních letech však přináší mnoho problémů. Dochází k turistifikaci, která způsobuje proměnu základních služeb na služby orientované na turisty. Noční podniky zneprůjemňují život místním obyvatelům. Zároveň vzniká mnoho konfliktů mezi místními a turisty (Dumbrovská, Fialová 2016; Pixová, Sládek 2016)

V české literatuře je téma fyzického a funkčního prostředí v Praze od devadesátých let intenzivně probírané. Nejčastěji bylo zkoumáno z hlediska dopadů systémových a spontánních procesů (Sýkora 1996; Sýkora 1999; Temelová 2007; Temelová, Novák 2007). Podle Hoffmanové a Musila 2009, nebyl ve většině studií z prvních dvou dekad po roce 1989 brán dostatečný důraz na dopady turismu a novější studie, které by se zabývaly funkčním a fyzickým prostředím v centru chybí. V posledních letech začínají být dopady turismu v Praze studovány více. Zabývá se jimi například Fialová, Kadlecová (2010), Dumbrovská (2016), Dumbrovská, Fialová (2016) nebo Dumbrovská, Fialová (2020). Pozornost většiny těchto prací ovšem směřuje do turisticky nejzajímavější lokality Královské cesty a ostatní části historického centra, kde turistifikace také probíhá a má negativní dopady na život místních obyvatel, jsou však z výzkumného hlediska opomenuty.

Práce navazuje na studie zabývající se fyzickým a funkčním prostředím v Praze. Případová studie byla zvolena na základě charakteru oblasti, která je typická specifickým cestovní ruchem. Turisté sem přijíždějí za zábavou a levným alkoholem. Tento typ turistického ruchu velmi zneprůjemňuje život místním obyvatelům a proměňuje charakter historického centra. V české literatuře mu však není věnována dostatečná pozornost.

Cílem práce je zkoumat vývoj fyzického a funkčního prostředí formou případové studie v ulici Dlouhá a okolí, která je známá množstvím barů a restaurací. Důraz je kladen na proměnu této lokality vlivem turistifikace a komercializace. Hlavní výzkumné otázky práce jsou: Jak se proměnilo fyzické prostředí v ulici Dlouhá a okolí mezi lety 2009 a 2017? Jak se proměnilo funkční prostředí v ulici Dlouhá a okolí mezi lety 2009 a 2017?

Pro zodpovězení výzkumných otázek je využita kvantitativní metoda terénního šetření v rámci, kterého byla pomocí snímků Google Street View sesbírána data fyzického stavu budov a struktury obchodů a služeb v obou sledovaných obdobích. Data byla následně analyzována využitím deskriptivní statistiky a kontingenčních tabulek. Také byla vizualizována formou map.

Práce je rozdělena do tří hlavních částí, které se dále dělí do jednotlivých podkapitol. V první části je diskutována současná literatura zabývající se turistifikací a fyzickým a funkčním prostředím v Praze. Následující část této kapitoly podrobně představuje vývoj fyzického a funkčního prostředí v historickém centru Prahy. Druhá část práce se zabývá vymezením oblasti pro případovou studii, kategorizací fyzického a funkčního prostředí a způsobem sběru a zpracování dat. Poslední část práce představuje jak se ulice Dlouhá a její okolí ve sledovaném období proměnila.

2 DISKUZE LITERATURY

Hlavní proces, který je v práci studován je turistifikace. Turistifikace úzce souvisí s nadměrným turismem a projevuje se v historických centrech měst. Je definována jako pozvolný proces, během kterého dochází k vytlačování základních funkcí sídla (obytná, obslužná, rekreační, hospodářská), funkcemi sekundárními, které jsou orientované na turisty. V oblasti je preferováno uspokojení potřeb návštěvníků na úkor každodenních potřeb rezidentů. V momentě, kdy začne turistická funkce v destinaci převažovat dochází k pokročilé turistifikaci a z oblasti se stává monofunkční turistická oblast (Zelenka, Pásková 2012).

Nejčastěji je zkoumána z hlediska dopadů na obyvatele a konfliktů mezi místními a turisty (Mínguez; Piñeira, Fernández-Tabales 2019; Perkumienė, Pranskunienė 2019). Mezi nejvýraznější konflikty patří podle těchto studií narušování nočního klidu turisty a studenty na Erasmu, kteří do města přijíždějí za zábavou. K těmto konfliktům dochází například v Barceloně nebo Lisabonu, která jsou světově proslulá města noční zábavy, ale týká se to mnoha dalších světových měst (Nofre a kol. 2018; Nofre a kol. 2017).

Specifickým typem tohoto cestovního ruchu je tzv. *stag tourism*. V rámci kterého západní turisté (nejčastěji Britové) jezdí do zahraničí za zábavou ve formě barů, diskoték a kasin. Populární cíle stag turistů jsou země východní Evropy, které nabízejí levný alkohol, množství barů a restaurací, a bohatý noční život. (Thurnel-Read 2012; Iwanicki, Dłuzewska, Kay 2016). Rohrer (2006) mluví o těchto turistech jako o opilých vetřelcích, protože narušují běžný život místních obyvatel. Chovají se nevhodně na veřejnosti, poškozují veřejné prostory a ruší noční klid (Thurnel-Read 2012).

Protože však utrácení více peněz než místní obyvatelé, mají větší vliv na proměnu čtvrtí. V turistifikovaných destinacích vznikají bary, restaurace, kluby a další služby orientované na turisty. Proto je proměna funkčního prostředí většinou brána jako jeden z indikátorů, kterým se turistifikace v destinaci projevuje (Freitag, Bauder 2018; Herandéz, Vaquero, Yobero 2017). Tyto proměny přispívají k revitalizaci fyzického prostředí, ale vedou k vytlačování původních obyvatel turisty. To je v literatuře zmiňováno jako tzv. turistická gentrifikace (Gotham 2005; Cocola-Gant 2015).

V české literatuře je toto téma poměrně neprobádané. Nejčastěji byla zkoumána problematika fyzického a funkčního prostředí v centru Prahy, kde však nebyl brán

dostatečný důraz na dopady turismu (Hoffman, Musil 2009). V devadesátých letech byla zkoumána hlavně z hlediska dopadů systémových procesů na fyzickou a funkční strukturu města (Sýkora, Šimoníčková 1994; Sýkora 1996; Sýkora 1999 nebo Sýkora 2001). V prvním desetiletí 21. století se stále jedná o intenzivně probírané téma. Zčásti je hlavní zájem přesunut do oblastí vnitřního města, kam po saturaci možností investic v centru města začaly směřovat výrazné investice (Temelová 2006; Temelová 2007; Temelová 2009; Temelová Novák 2007). Zároveň existuje řada výzkumů, která zkoumá vývoj fyzického a funkčního prostředí Prahy jako celku (Ouředníček, Temelová 2009).

Historické centrum Prahy je však turismem výrazně ovlivněno, a proto jej nelze při výzkumu fyzického a funkčního prostředí opomenout. Na přelomu tisíciletí se objevilo mnoho studií varujících před dopady turismu v Praze, které v té době již byly živými (Simpson 1999; Hoffman, Musil 1999; Cooper, Morpeth 1998).

Aktuální literatura již hovoří o dopadech nadměrného turismu a následků turistifikace, která v historickém centru Prahy probíhá. Obzvláště je zkoumána na Královské cestě, kde je možné ji nejlépe pozorovat (Fialová, Kadlecová 2010; Dumbrovská 2016; Dumbrovská, Fialová 2016; Dumbrovská, Fialová 2020). Výzkumy, které by se zabývaly dopadem turistifikace v ostatních částech města však chybí, i když k výrazným změnám kvůli turismu dochází i v těchto oblastech. Tyto oblasti trpí stag turismem. Místní obyvatelé si často stěžují na hluk turistů a úbytek služeb.

Cílem práce je navázat na články, které se zabývají vývojem městského prostředí v Praze a představit proměnu fyzického a funkčního prostředí v oblasti, které není v literatuře věnována dostatečná pozornost a je výrazně poznamenána dopady turismu.

Následující kapitola se zaměřuje na vývoj fyzického a funkčního prostředí v Praze a je rozdělena do pěti podkapitol. Nejdříve je popsán vývoj fyzického a funkčního prostředí v době socialismu, jehož infrastrukturu Praha zdédila. Následně jsou diskutovány systémové procesy, které byly spuštěny státem, a umožnily přechod od centrálně-plánovaného k tržnímu hospodářství a situace v devadesátých letech. Největší část teoretické části je věnována procesům spontánním, které utvářejí fyzické a funkční prostředí historického centra Prahy od devadesátých let do současnosti. Důraz je dbán obzvláště na procesy, které ovlivňují strukturu fyzického a funkčního prostředí nejvíce. Jedná se o procesy komercializace a turistifikace.

2.1 SOCIALISTICKÉ OBDOBÍ

Po druhé světové válce v roce 1948, kdy se v Česku k moci dostala komunistická vláda, docházelo k procesům, které měly dalekosáhlý vliv na podobu měst. Došlo k politické centralizaci moci a nastavení centrálně-plánované ekonomiky. Tímto se hlavním aktérem ovlivňujícím podobu měst stal stát. Následovalo omezení soukromého vlastnictví skrze kolektivizaci zemědělství, zrušení trhu s pozemky a znárodnění menších obchodů, služeb, restaurací a řemesel, které byly sloučeny do větších celků. Ke znárodnění došlo také u velké části nájemních domů. Následně byly větší byty, ve kterých původně bydlela vyšší střední vrstva, rozděleny do několika menších bytů. Od čtyřicátých let byla na okrajích měst budována (panelová) sídliště, která měla uspokojit poptávku po bytech, jichž začal být nedostatek (Musil 2001; Musil 2005a).

Zrušením trhu s pozemky a nastavením pevné ceny půdy přestala hrát poloha pro maloobchod a služby ve středu města ekonomický význam. Z toho důvodu neexistoval popud pro investice do center měst a výstavbu nových budov, hotelů nebo nákupních středisek. To vedlo k určitému zakonzervování fyzického charakteru centra, což na jednu stranu ochránilo charakter městského centra Prahy a historických budov, ale v mnoha případech vedlo k chátrání budov a hmotnému úpadku. (Musil 2005a). Celkově tedy městské centrum po fyzické stránce spíše upadalo (Temelová 2009). Zároveň nedocházelo k příliš velkým změnám ve funkčním prostředí, protože investice proudily do nových sídlišť, kde bylo potřeba vybudovat základní služby pro rezidenty (Musil 2001). Z toho důvodu funkční prostředí v historickém centru stagnovalo (Musil 2005a).

Tím se vývoj center měst výrazně lišil od západních kapitalistických měst, kde docházelo k dynamickému rozvoji městských center (Musil 2001). Podrobnější popis vývoje měst během socialistického období podává například Enyedi (1996), Smith (1996). Konkrétně Prahou se zabývá například Musil (2001) nebo Musil (2005a).

2.2 POSTSOCIALISTICKÉ OBDOBÍ

Pro přechod od centrálně-plánované ekonomiky k tržnímu systému byly v první polovině devadesátých let v Česku zahájeny systémové procesy. Jejich hlavním cílem bylo připravit ekonomický systém na přechod k tržnímu hospodářství a vytvořit tržní prostředí. Sýkora (2001) rozdělil tyto procesy do třech oblastí. První byla oblast institucionální deregulace, cílem této oblasti bylo omezit rozhodování státu o alokaci zdrojů a převedení rozhodování na soukromé aktéry. Druhou oblast představovaly privatizace a restituce. Pomocí privatizace bylo převedeno mnoho budov a pozemků na soukromé osoby. Na základě restitucí byly vráceny domy, byty a pozemky původním majitelům nebo jejich potomkům. To vedlo k nastartování trhu s nemovitostmi. Třetí oblast se týkala liberalizace cen a nájmu. Liberalizace cen a nájmu nastolila tržní systém volných cen, řídicí se nabídkou a poptávkou (Sýkora 1996; Sýkora 2001).

Systémové procesy vedly k funkční a prostorové diferenciaci struktury města. V kombinaci s globalizací světové ekonomiky způsobily komercializaci a umožnily turistifikaci městského centra Prahy. Poloha obchodů a služeb v rámci města dostala opět ekonomický význam. Méně výnosné aktivity (skladování a výroba) byly vytlačeny na okraj města (Sýkora 1999).

V druhé polovině devadesátých let byly systémové procesy ukončeny. Došlo k přechodu k tržnímu hospodářství a začalo docházet k transformačním procesům spontánním, které byly řízeny hlavními aktéry na trhu (domácnosti, firmy, investoři a stát). Nejintenzivnější dopad na funkční a fyzické prostředí měly následující procesy: globalizace, která propojila světovou ekonomiku, deindustrializace a s ní související terciarizace, komercializace a turistifikace historického centra Prahy (Sýkora 1996).

Uvolnění režimu vedlo k otevření hranic a napojení Prahy na světovou ekonomiku (Sýkora 1996). Praha se stala jedním ze světových měst (Beaverstock, Smith, Taylor 1999) a začaly do ní směřovat zahraniční investice. Mnoho nadnárodních společností zde investovalo a otevřelo své pobočky. Zároveň bylo Praze umožněno naplno využít svůj turistický potenciál (Hofmann, Musil 1999).

Po roce 1989 došlo v Praze k opožděnému přechodu z industriálního města k městu postindustriálnímu (Enyedi 1998). Přechod byl typický ekonomickou restrukturalizací, která byla důsledkem systémových procesů. Projevila se dvěma základními procesy:

deindustrializací a terciarizací. Terciarizace vedla k přeorientování ekonomiky na služby, což mělo za následek výrazné zvýšení podílu zaměstnaných v tomto odvětví. Díky turismu mohlo k tomuto přechodu dojít rychle a hladce bez výrazného nárůstu nezaměstnanosti (Hoffman, Musil 1999). Cestovní ruch se podílel na transformaci pracovních míst (Dumbrovská, Fialová 2016). Mnoho osob zaměstnaných v průmyslu přešlo do turisticky orientovaných služeb. (Temelová 2007, Sýkora 2001). Současně probíhala deindustrializace, která vedla k vytlačení průmyslu z center měst na okraj (Temelová 2007).

2.2.1 Globalizace a komercializace Prahy

Komercializace je definována jako „*zvvyšování podílu komerčních funkcí na struktuře využití ploch*“ (Sýkora 2001, s.140). Projevovala se třemi základními způsoby. Za prvé nahrazením rezidenčního využití budov za využití komerční. Za druhé demolicí existujících budov, které původně sloužily rezidenčním účelům nebo méně výnosným komerčním účelům a jejich nahrazením novými většími budovami. Za třetí intenzifikací využití ploch skrze zástavbu proluk novými budovami ve městě (Sýkora 1999).

Kvůli ochraně historického jádra Prahy byla výstavba nových budov minimální, proto se zde komercializace uplatňovala hlavně skrze proměnu funkčního využití budov původních (Sýkora 1996) a intenzifikací využití ploch, které komerčním účelům sloužily již předtím, ale jejich aktivity byly méně výnosné. Celkově komercializace vedla k nahrazení původních rezidenčních funkcí a méně výnosných obchodů a služeb za vysoce ziskové služby, které byly schopné generovat vyšší zisk (Sýkora 2001).

Spolupůsobením globalizace, která je typická propojením světové ekonomiky a jejím přesunem na novou globální řádovostní úroveň (Sýkora 2000), se v centru Prahy začaly koncentrovat ředitelství nadnárodních společností, finančních firem, služeb pro podniky a firem z technologicky nejprogresivnějších ekonomických sektorů. Jednalo se o firmy z finančnictví, marketingu, konzultačních a právnických firem, nebo firem z oblasti reklamy a medií, také luxusní podniky a služby orientované na turisty (Sýkora 1996).

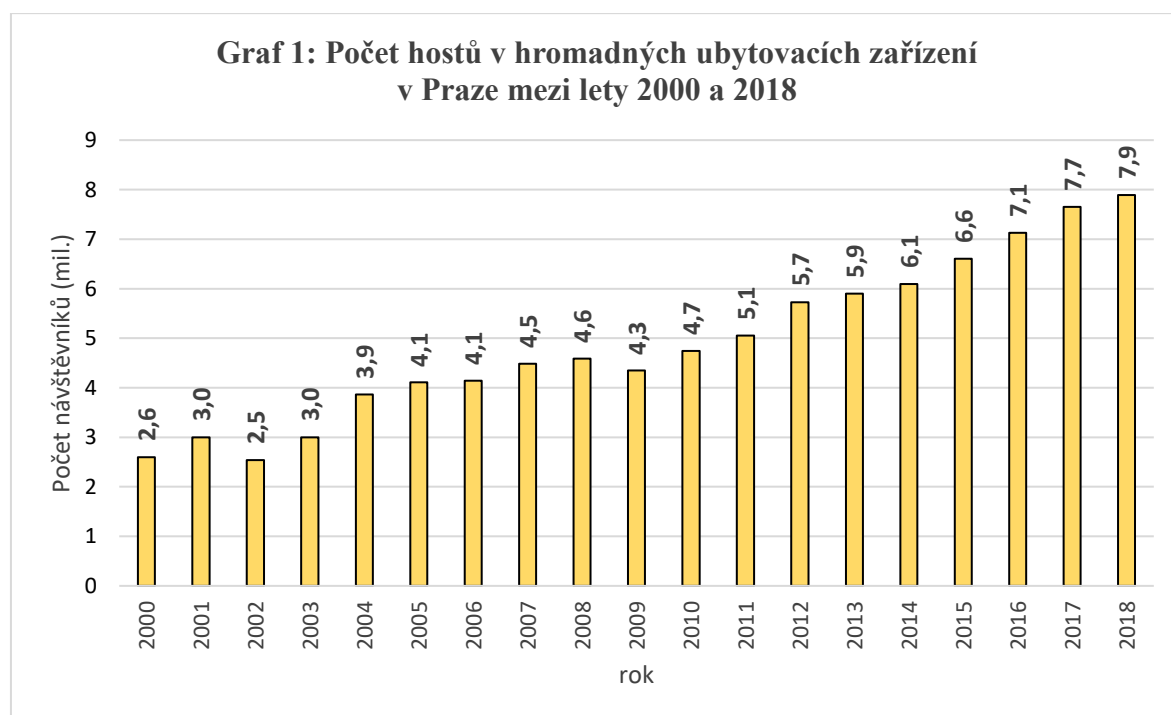
Vysoce ziskové služby, které se v centru koncentrovaly vlivem komercializace, měly vyšší nároky na fyzické prostředí než základní služby pro původní obyvatele. To vedlo k investicím do přestavby budov, rekonstrukci historických budov a celkové ekonomické revitalizaci historického jádra (Temelová 2007). Ekonomická revitalizace historického centra Prahy však byla velmi selektivní a z počátku se koncentrovala do hlavních nákupních a turistických ulic. Celkově se fyzické prostředí velmi výrazně zlepšilo (Sýkora 1996).

Tento jev vnímali velmi pozitivně i původní obyvatelé historického centra (Dumbrovská 2016), i když byl vykopen mnoha negativními dopady.

2.2.2 Turistifikace a turismus v Praze

Na rozdíl od ostatních měst střední a východní Evropy si Praha udržela svůj barokní ráz a strukturu z devatenáctého století (Musil 2005b). Díky tomu bylo její historické centrum v roce 1992 zapsáno na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Již roku 1993 Praha patřila mezi jedno z nejnavštěvovanějších měst v Evropě a byla nejnavštěvovanější postsocialistické město vůbec (Musil 2005b). Trend pokračuje i ve 21. století. Od roku 2000 se počet turistů v hromadných ubytovacích zařízení ztrojnásobil a v roce 2018 již dosahoval téměř 8 milionů návštěvníků (viz graf 1). Data navíc nezahrnují návštěvníky, kteří se ubytovali v soukromých zařízeních typu Airbnb, takže lze předpokládat, že reálný počet návštěvníků Prahy je ještě mnohem vyšší. Na portálu TripAdvisor se Praha zařadila mezi 7. nejoblíbenější město v Evropě a 11. místo jí patřilo mezi světovými metropolemi (Prague City Tourism 2019).

Zdroj: ČSÚ 2020

Nadměrný příliv návštěvníků na jednu stranu pomohl terciarizaci ekonomiky města, revitalizaci historického centra a celkově ekonomické prosperitě oblasti. V posledních letech však způsobuje v kombinaci s nedostatečnými regulacemi místní vládou (Pixová a

Sládek 2016) mnoho konfliktů mezi místními obyvateli a turisty (Dumbrovská, Fialová 2016). Musil (2005b) hovoří o vzniku dvojí Prahy, Prahy pro turisty a Prahy pro místní.

To vedlo k turistifikaci historického centra Prahy (Dumbrovská, Fialová 2016), která se v posledních letech s rostoucím počtem návštěvníků zintenzivňuje a již probíhá pokročilá turistifikace. Turistifikace je velmi selektivní a koncentruje se do turisticky nejvytíženějších oblastí. V Praze je nejvytíženější turistická oblast Královská cesta, která je světově známá pro značné množství historických památek (např. Pražská brána, Orloj nebo Pražský hrad), ale projevuje se i v dalších částech historického centra (Dumbrovská, Fialová 2016).

Z hlediska funkčního prostředí se projevuje přeměnou obchodů pro místní obyvatele na obchody orientované na turisty. Pekárny, řeznictví a obchody s potravinami byly nahrazeny drahými restauracemi, kavárnami, obchody se suvenýry, s klenoty a s luxusním oblečením. Zároveň byly v centru otevřeny turistické atrakce a na ulicích začalo být provozováno mnoho pouličních uměleckých produkcí (Dumbrovská 2016; Dumbrovská, Fialová 2016). To vedlo k turistické inflaci a homogenizaci nabídky služeb cestovního ruchu.

K homogenizaci nabídky služeb cestovního ruchu dochází skrze nabídku standardizovaných produktů nejen turistům po celém světě. Úzce souvisí s globalizací světové ekonomiky. Turisté se díky známým standardizovaným produktům cítí v neznámých oblastech bezpečněji (Dumbrovská, Fialová 2016). Jedná se například o nadnárodní řetězce rychlého občerstvení McDonald's, KFC, Burger King nebo známé až kýčovité turistické atrakce jako jsou například muzea voskových figurín nebo muzea čokolád (Dumbrovská 2016). Celkově může dojít ke ztrátě lokální atraktivnosti a unikátnosti oblasti.

Dalším dopadem turistifikace je hlukové znečištění. Velké množství barů, restaurací a klubů, které jsou v centru otevřeny hlavně pro turisty zneprůjemňují život místním obyvatelům. Tyto bary a kluby mají otevřeno často do hluboké noci a turisté dojíždějící za zábavou často nedodrží noční klid. Způsobují v noci hluk pod okny místním obyvatelům, kteří se kvůli tomu nejsou schopni pořádně vyspat (Dumbrovská, Fialová 2016). Zajímavé je, že místní obyvatelé ve většině případů neviní turisty ale místní vládu, která dovolila neřízený vývoj. Proto v Praze nevznikají antituristická hnutí jako v některých světových městech, například v Barceloně nebo Berlíně (Pixová a Sládek 2016).

Z hlediska fyzického prostředí má turistifikace v Praze pozitivní i negativní dopady. Na jednu stranu umožnila přeměna funkčního využití budov na restaurace, hotely a obchody

orientované na turisty, revitalizaci starých budov a oživení historického centra. Přinesla podnikatelům vyšší zisk a celkově zvýšila ekonomickou prosperitu oblasti (Musil 2005b). Na druhou stranu jsou turisticky orientované služby často osazeny mnoha reklamními poutači, vývěsními štíty či výlohami obchodů, které jsou nesourodé s původními historickými budovami a oblast esteticky degradují (Dumbrovská, Fialová 2016).

2.2.3 Shrnutí dopadů spontánních procesů

Revitalizace fyzického prostředí v historickém centru Prahy a ekonomická prosperita byla vykoupena mnoha negativními dopady. Zvýšení nájemného v centru a výrazné omezení nabídky základních služeb vedlo k vytlačení původních obyvatel. Nárůst prestižních pracovních pozic, u kterých je dojíždění vlastním automobilem součástí image, v centru města způsobil značné zvýšení automobilové dopravy, které vedlo ke znečištění ovzduší a zvýšení hluku v centru (Sýkora 1999). Provoz velkého množství barů a restaurací zaměřených na turisty hlukové znečištění ještě zvýšilo a ruší noční klid. To znepráhnilo život místním obyvatelům, kteří v centru ještě zbyli (Dumbrovská, Fialová 2016). Časté jsou spory mezi památkáři a investory, protože hlavním cílem památkářů je zachování kulturní dědictví historického centra Prahy. Na druhé straně investoři chtějí maximalizovat zisk skrze výstavbu nových moderních multifunkčních budov. V několika případech byly vystavěny nové moderní budovy a původní historické budovy byly zdemolovány (Sýkora 1999). Historické centrum Prahy se postupně proměnilo v oblast vysoce ziskových služeb, prestižní adresu k bydlení a oblíbenou turistickou destinaci (Ouředníček, Temelová 2009).

3 METODIKA

Cílem práce bylo zmapovat vývoj fyzického a funkčního prostředí na Starém městě a v Josefově v posledních zhruba deseti letech. Práce se zaměřovala na dopady turistifikace a komercializace na fyzické a funkční prostředí v ulici Dlouhá a jejím přilehlém okolí. Pro zmapování proměny fyzického a funkčního prostředí byly využity snímky Google Street View za roky 2009 a 2017.

Vzhledem k rozlehlosti zájmové oblasti nebylo v rámci bakalářské práce možné zmapovat celé území Starého Města a Josefova. Proto byla vybrána pouze jeho část. Byla zvolena tzv. *typical case study* (Seawright, Gerring 2008) s cílem vybrat území s intenzivními dopady turismu. Na základě toho byla pro případovou studii zvolena ulice Dlouhá a její okolí.

Ulice Dlouhá leží v historickém centru Prahy blízko Staroměstského náměstí a je proslulá množstvím barů, restaurací a diskoték. Zahraniční turisté sem jezdí za levným alkoholem a večírky. Za vidinou vyššího zisku zde dochází k transformaci obchodů a služeb, které se čím dál více orientují na turisty. To mění charakter fyzického i funkčního prostředí v oblasti a zneprůjemňuje život místním obyvatelům.

Metodická část je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá vymezením území, ve kterém byla provedena případová studie. Druhá kapitola představuje způsob sběru dat. Dvě následující kapitoly se věnují kategorizaci fyzického prostředí a kategorizaci funkčního prostředí. Na závěr jsou představeny způsoby zpracování dat a metody, pomocí kterých byla data analyzována.

3.1 VYMEZENÍ

Zájmová oblast byla vybrána na základě tří hledisek: dostupnost dat, charakter území přiměřená a velikost území. V roce 2009 nebyly snímky Google Street View na základě, kterých mělo proběhnout mapování, k dispozici za celé Staré Město a Josefov. Chyběly hlavně snímky pěších zón. Proto nejdříve proběhlo „předmapování“, pomocí kterého bylo zjištěno, ze kterých ulic jsou k dispozici snímky za rok 2009 a které lze v rámci případové studie zahrnout do mapování (viz Obr. 1). Hlavní charakteristika pro vymezení území byl specifický charakter území zmíněný v předchozí části. Poslední důležitý krok bylo vymezení tak velkého území, které bude schopen autor sám v rozumném čase zmapovat v obou sledovaných obdobích.

Na základě výše zmíněných charakteristik byla zvolena jako centrum případové studie ulice Dlouhá a její přilehlé okolí. Hranice mapovaného území tvořila na severu ulice U Milosrdných, ve východní části navazovala na ulici Anežskou a Rybnou. V jižní části ohraničovala území ulice Masná a Týnská. Západní část ohraničovala ulice Dušní a Týnská ulička (viz Mapa 1).

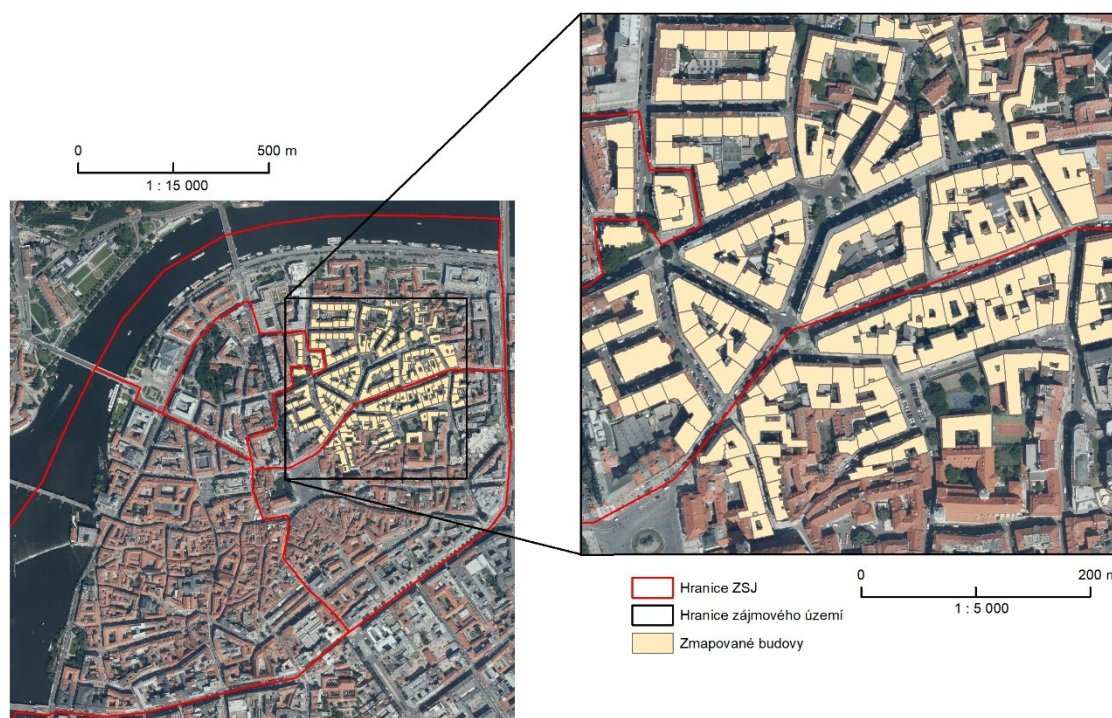
Obr. 1: Dostupnost dat Google Street View 2009 na Starém Městě a v Josefově (oranžová = rok 2009 je k dispozici, černá = rok 2009 není k dispozici)

Zdroje: Google 2009, Seznam 2020, vlastní zpracování

Mapa 1

VYMEZENÍ ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

Zdroje: ČÚZK 2020, Geoportál Praha 2020, URRlab 2020

3.2 SBĚR DAT

Vzhledem k nedostupnosti sekundárních dat, které by mohl autor pro zodpovězení výzkumných otázek použít, bylo nutné posbírat data primární. Kvůli mimořádným opatřením vyvolaných pandemií koronaviru nebylo možné v průběhu zpracování práce provést terénní šetření a zmapovat aktuální stav. Proto bylo nutné využít jiný zdroj dat. Byly zvažovány dva mapové zdroje – Mapy.cz a Google Street View. Mapy.cz využity nebyly, protože obsahovaly snímky pouze za jedno období, takže by nebylo možné posoudit vývoj. Proto byl zvolen mapový zdroj Google Street View, který měl dostupné snímky z května 2009 a května 2017. Pro sběr dat byl využit software ArcGIS online, ve kterém byla vytvořena mapa a legenda zahrnující uvedené kategorie popsané v následující kapitole.

3.3 KATEGORIZACE FYZICKÉHO STAVU BUDOV A PARTERŮ

Fyzické prostředí bylo zkoumáno vizuální analýzou snímků a jejich kategorizací. Kategorizace fyzického stavu budov byla přebrána z práce Temelové (2007), která rozdělila fyzický stav budov a parterů do šesti skupin: nové, v rekonstrukci, plně rekonstruované, částečně rekonstruované, zachovalé a zchátralé (viz tab. 1). Fyzický stav parterů a zbytku budovy byl hodnocen zvlášť.

Jako nová byla budova vyhodnocena v případě, že byla postavena po roce 2000 a architektonicky se výrazně odlišovala od budov okolních (viz obr. 2). V případě, že alespoň část budovy procházela rekonstrukcí byla budova označena jako v rekonstrukci. Pro zařazení budovy jako plně rekonstruované musela budova splňovat následující kritéria: nová udržovaná fasáda, nová/repasovaná okna a udržované vchodové dveře (viz obr. 3). V případě, že budova měla novou fasádu nebo splňovala alespoň dvě z uvedených kritérií byla zařazena jako částečně rekonstruovaná (viz obr. 4). Jako zachovalé byly hodnoceny budovy, které měly oproti rekonstruovaným budovám fasádu vybledlou, ale ne výrazně poškozenou. Nepůsobily nově, ale ani zchátrale nebo zanedbaně (viz obr. 5). Budovy, které byly kategorizovány jako zchátralé působily na první pohled zanedbaně. Měly oprýskanou neudržovanou fasádu, okna nebo dveře. Často se na nich vyskytovaly graffiti (viz obr. 6).

Pro zachování konzistence v určování fyzického stavu budov a parterů, byl vytvořen přehled zobrazující typické představitele dané kategorie (viz obr. 2; Obr. 3; Obr. 4; Obr. 5; Obr. 6). I přesto byla hlavní nevýhoda zvolené metody určování fyzického stavu určitá subjektivita autora. Nicméně vzhledem k tomu, že fyzické prostředí mapoval pouze autor, lze předpokládat, že byla konzistence rozhodování udržena. V případě že nebylo s jistotou možné určit do jaké kategorie budova spadá, bylo rozhodnutí na autorovi. Takových případů bylo méně než 10 %. Proto pro celkový obraz fyzického prostředí lze data použít. Kdyby některé budovy reálně spadaly o kategorii níže nebo výše, tak se celkový vzorec fyzického prostředí výrazně nezmění.

Tab. 1: Kategorizace hodnocení fyzického stavu budov a parterů

Fyzický stav	Charakteristika
Nový	Postavena po roce 2000, architektonicky výrazně odlišná
V rekonstrukci	Alespoň část budovy prochází úpravami
Plně zrekonstruovaný	nová udržovaná fasáda, nová/repasovaná okna, udržované vchodové dveře
Částečně zrekonstruovaný	alespoň dvě podmínky nebo pouze nová fasáda
Zachovalý	budova nepůsobí nově, ale ani zchátrale, vybledlejší fasáda
Zchátralý	Budova má oprýskanou neudržovanou fasádu, okna i dveře, graffiti na budově, budova celkově působí zanedbaně

Zdroj: Temelová 2007, vlastní úprava

Obr. 2: Příklad nové budovy

Zdroj: Google Street View 2009

Obr. 3: Příklad plně rekonstruované budovy

Zdroj: Google Street View 2017

Obr. 4: Příklad částečně rekonstruované budovy

Zdroj: Google Street View 2009

Obr. 5: Příklad zachovalé budovy

Zdroj: Google Street View 2009

Obr. 6: Příklad zchátralé budovy

Zdroj: Google Street View 2009

3.4 KATEGORIZACE MALOOBCHODU A SLUŽEB

Rovněž funkční prostředí bylo zkoumáno vizuální analýzou snímků a jejich kategorizací. Kategorizace použita pro mapování maloobchodu a služeb, byla převzata ze studie Proměny pražské Letné (2018), kde byl maloobchod a služby rozděleny do desíti kategorií, podle nabízeného zboží nebo služby (viz tab. 2).

Tab. 2: Kategorizace maloobchodu a služeb

Kategorie	Typ obchodu nebo služby
Finančnictví	banka, pojišťovna, finanční poradenství, spotřebitelské financování
Pohostinství	restaurace, kavárna, vinárna, bar, hospoda, cukrárna, klub
Potraviny	samoobsluha, večerka, sýrárna, řeznictví, bezlepkové potraviny
Nepotravinářské obchody	drogerie, železářství, elektro, obuv, oděv, second-hand, zahradnictví, nábytek, trafika, květinářství
Krása a relax	nehtové studio, masážní salón, kadeřnictví, tetovací salón
Ubytování	hotel, hostel, ubytovna
Vzdělávání	školy, univerzita, jazykové kurzy, autoškola, ZUŠ,
Kultura	galerie, divadlo, muzeum
Zdraví	lékárna, nemocnice, poliklinika, optika, zubař
Jiné	úřad, opravna, autoservis, copy centrum, cestovní kancelář, reality, ostatní nezařaditelné

Zdroj: Proměny pražské Letné (2018)

3.5 ZPRACOVÁNÍ DAT

V rámci fyzického prostředí v okolí ulice Dlouhé bylo zmapováno 181 budov. Funkční prostředí se v průběhu sledovaného období proměnilo. V roce 2009 se v oblasti nacházelo 213 obchodů a služeb. V roce 2017 jich deset přibýlo, takže se jejich stav zvýšil na 223 obchodů a služeb.

V prvním kroku bylo nutné připravit databázi a zpracovat soubory dat z terénního šetření, tak aby umožňovaly srovnání. Proto byla nejdříve v aplikaci ArcMap použita funkce Spatial Join. Pomocí funkce Spatial Join byly obchodům z roku 2009 přiřazeny obchody z roku 2017, které byly prostorově nejbližší. 17 obchodů z roku 2017 bylo přiřazeno obchodům z roku 2009 dvakrát a 2 obchody z roku 2017 byly přiřazeny obchodům z roku 2009 třikrát. Proto bylo výsledné dvojice potřeba zkontrolovat a upravit, aby odpovídaly realitě.

Obchody, které se v obou letech nezměnily (měly stejný název a byly na stejném místě), kontrolovány nebyly. Jednalo se o 104 obchodů. Zbylých 109 obchodů bylo zkontrolováno nejdříve v ArcMapu, zda obchody prostorově přiléhají. V případě, že přiléhaly další kontrola provedena nebyla. V případě, že nepřiléhaly nebo se u sebe vyskytovalo více obchodů, bylo potřeba provést další kontrolu skrze Google Street View. Pomocí Google Street View bylo vizuálně zkontrolováno, zda nový obchod opravdu nahradil obchod z roku 2009 nebo byl pouze nejbližší. V druhém případě bylo propojení opraveno a byl přiřazen obchod správný nebo byl kategorizován jako nenahrazen.

Po výsledné kontrole vzniklo celkem 247 dvojic obchodních jednotek. Ty se dělily do čtyř skupin. Buď se obchody v obou letech shodovaly (104 dvojic) nebo byl obchod z roku 2009 nahrazen obchodem novým (103 dvojic). Dále mohl být obchod z roku 2009 zavřen bez nahrazení (10 dvojic). Poslední skupinu tvořily obchody, jejichž prostor byl v roce 2009 prázdný a v roce 2017 byl obsazen novým obchodem (31 dvojic). Některé obchody se ve dvojicích vyskytovaly vícekrát. Mohlo dojít k rozšíření do vedlejšího prostoru, takže obchod zůstal stejný (je ve dvojici stejných obchodů) a zároveň nahradil jiný obchod z roku 2009 (zároveň je ve dvojici obchodů nahrazených). Z toho důvodů byl počet dvojic vyšší než reálný počet zmapovaných obchodů.

V průběhu zpracování dat se ukázalo, že deset kategorií obchodů a služeb bylo pro zobrazení v kontingenčních tabulkách a v mapě příliš mnoho. Zároveň některé kategorie měly nízkou četnost zmapovaných obchodních jednotek. Proto byly některé kategorie obchodů a služeb

sloučeny. Sloučení proběhlo na základě podobnosti nabízené služby nebo obchodu. Obchodní jednotky zaměřené na zdraví byly sloučeny s obchodními jednotkami z kategorie krása a relax. Obchodní jednotky z kategorie ubytování byly sloučeny se službami z kategorie pohostinství. A obchodní jednotky z kategorie kultura byly sloučeny s obchodními jednotkami zaměřenými na vzdělávání. Vzhledem k nízkému počtu služeb ve finančnictví byly tyto služby přidány do kategorie jiné. Deset kategorií bylo agregací zredukováno na následujících šest typů obchodů a služeb (viz tab. 3).

Tab. 3: Agregované kategorie maloobchodů a služeb

Kategorie	Typ obchodu nebo služby
Pohostinství a ubytování	restaurace, kavárna, vinárna, bar, hospoda, cukrárna, klub, hotel, hostel, ubytovna
Potraviny	samoobsluha, večerka, sýrárna, řeznictví, bezlepkové potraviny
Nepotravinářské obchody	drogerie, železářství, elektro, obuv, oděv, second-hand, zahradnictví, nábytek, trafika, květinářství
Zdraví, krása a relax	nehtové studio, masážní salón, kadeřnictví, tetovací salón, lékárna, nemocnice, poliklinika, optika, zubař
Vzdělávání a kultura	školy, univerzita, jazykové kurzy, autoškola, ZUŠ, galerie, divadlo, muzeum
Jiné	úřad, opravna, autoservis, copy centrum, cestovní kancelář, reality banka, pojišťovna, finanční poradenství, spotřebitelské financování, ostatní nezařaditelné

Zdroj: Proměny pražské Letné (2018), vlastní úprava

V kategoriích fyzického stavu byly pro další analýzy sloučeny plně rekonstruované a částečně rekonstruované budovy a partery do kategorie rekonstruované. Z důvodu nízkého počtu jednotek byly do této kategorie přidány i budovy a partery nové a v rekonstrukci. Tím vznikly tři kategorie fyzického stavu: rekonstruované, zchovalé a zchátralé.

Pro prvotní orientaci v datech a základní přehled byly použity metody deskriptivní statistiky. Vývoj fyzického a funkčního prostředí byl zachycen pomocí kontingenčních tabulek, takže bylo možné sledovat směry, kterými ke změnám docházelo. Vzhledem k povaze dat, která měla převážně nominální nebo slabě ordinální charakter, byl zvolen pro hledání souvislostí mezi fyzickým stavem parterů a typu obchodů koeficient souvislosti Cramerovo V (Mareš, Rabušic, Soukup 2015). Srovnávány byly agregované kategorie fyzického stavu (rekonstruované, zchovalé a zchátralé) a agregované kategorie typů

obchodů (viz tab. 3) Pro analýzu prostorových vztahů a diferenciací prostředí byla data zobrazena formou map.

Pro analýzu vývoje fyzického prostředí byla vytvořena mapa změny fyzického prostředí. Základem pro tvorbu mapy byly čtyři kategorie fyzického stavu: zchátralý, zachovalý, částečně rekonstruovaný, plně rekonstruovaný. Kategorii byla přiřazena čísla od jedné (zchátralý) do čtyř (plně rekonstruovaný). Hodnoty z roku 2017 byly odečteny od hodnot z roku 2009 a vyšlo tzv. skóre změny fyzického stavu.

Zvlášť bylo počítáno skóre pro budovy a partery v rekonstrukci. Budovám v rekonstrukci z roku 2009 bylo přiřazeno skóre 1 v případě, že byl jejich fyzický stav v roce 2017 vyhodnocen jako částečně rekonstruovaný a skóre 2 v případě, že byl fyzický stav vyhodnocen jako plně rekonstruovaný. Budovám v rekonstrukci z roku 2017 bylo přiřazeno skóre 1 v případě, že byly v roce 2009 zachovalé a skóre 2 v případě, že byly v roce 2009 zchátralé.

Výsledkem byly hodnoty od -3 do 3. Pozitivní hodnota vyšla v případě, že se fyzický stav zlepšil. Negativní hodnota vyšla v případech, když se fyzický stav zhoršil. Čím vyšší hodnota vyšla, tím byla změna výraznější. V případě, že vyšlo skóre 0, fyzický stav zůstal v obou letech stejný.

4 PROMĚNY V ULICI DLOUHÁ A OKOLÍ

Analytická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá vývojem fyzického prostředí v okolí ulice Dlouhé. Zkoumá změny ve fyzickém stavu budov a parterů a diskutuje možné příčiny této změny. Následující kapitola se věnuje vývoji funkčního prostředí. Konkrétně se zabývá vývojem struktury obchodů a služeb a proměnou jejich charakteru. Ve třetí kapitole je diskutována souvislost mezi fyzickým a funkčním prostředím. Konkrétně je hledána souvislost mezi fyzickým stavem parteru, ve kterém se obchod nachází a jednotlivými typy obchodů a služeb. Poslední kapitola shrnuje hlavní proměny oblasti a nastiňuje možný vývoj v budoucnu.

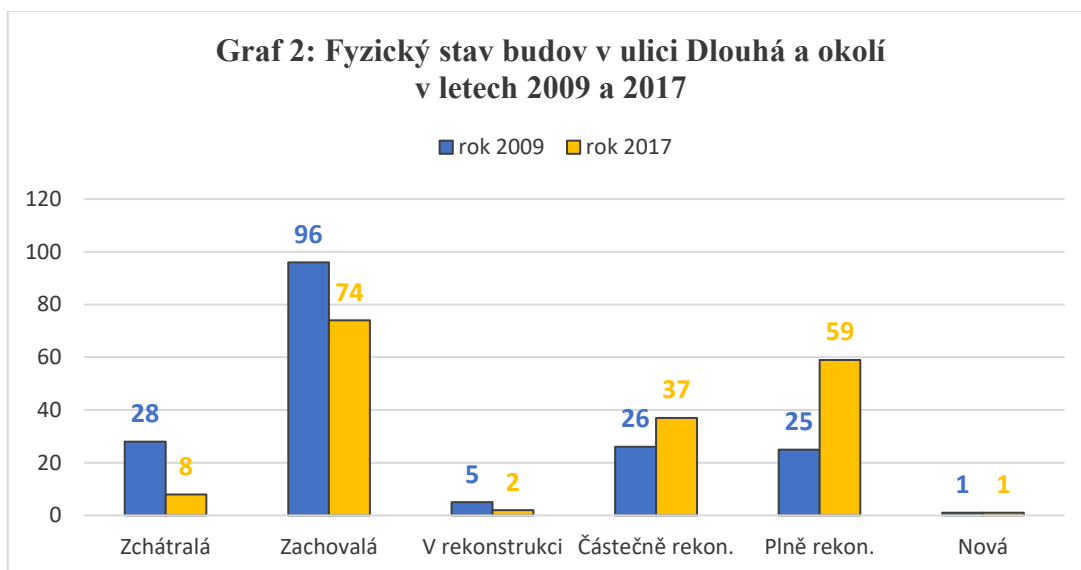
4.1 VÝVOJ FYZICKÉHO PROSTŘEDÍ

V roce 2009 byla většina budov (53 %) v zachovalém stavu. 28,2 % budov již bylo zrekonstruováno a 15,5 % budov bylo zchátralých (viz tab. 4; graf 2). Fyzický stav parterů poměrně odpovídal fyzickému stavu budov. Do roku 2017 prošla oblast revitalizací a fyzický stav prostředí se výrazně zlepšil. Více než polovinu tvořily budovy rekonstruované. Zbytek budov byl v poměrně dobrém zachovalém stavu (40,9 %). Zchátralé budovy i partery se vyskytovaly velmi řídce (viz tab. 5; graf 3).

Tab. 4: Fyzický stav budov v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017

		Fyzický stav budovy 2017						Celkem
		Zchátralá	Zachovalá	V rekonstrukci	Částečně rekonstruovaná	Plně rekonstruovaná	Nová	
Fyzický stav budovy 2009	Zchátralá	7	5	1	6	9	0	28 (15,5 %)
	Zachovalá	1	68	0	11	16	0	96 (53 %)
	V rekonstrukci	0	0	1	0	4	0	5 (2,8 %)
	Částečně rekonstruovaná	0	1	0	20	5	0	26 (14,4 %)
	Plně rekonstruovaná	0	0	0	0	25	0	25 (13,8 %)
	Nová	0	0	0	0	0	1	1 (0,6 %)
Celkem		8 (4,4 %)	74 (40,9 %)	2 (1,1 %)	37 (20,4 %)	59 (32,6 %)	1 (0,6 %)	181 (100 %)

Zdroj: terénní šetření 2020

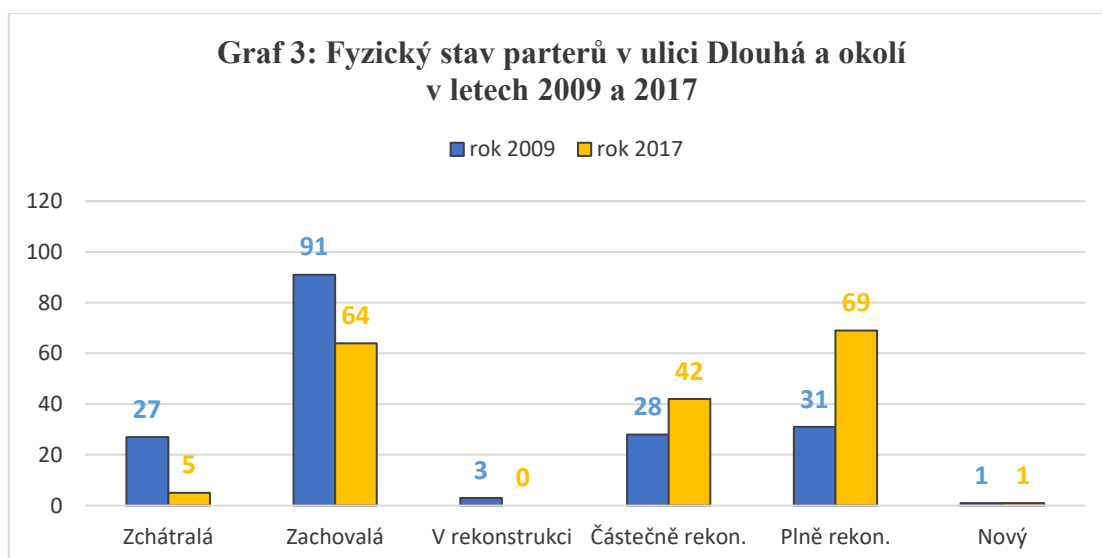

Zdroj: terénní šetření 2020

Tab. 5: Fyzický stav parterů v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017

		Fyzický stav parteru 2017					Celkem
		Zchátralý	Zachovalý	Částečně rekonstruovaný	Plně rekonstruovaný	Nový	
Fyzický stav parteru 2009	Zchátralý	1	9	5	12	0	27 (14,9 %)
	Zachovalý	3	53	18	17	0	91 (50,3 %)
	V rekonstrukci	0	0	0	3	0	3 (1,7 %)
	Částečně rekonstruovaný	0	1	17	10	0	28 (15,5 %)
	Plně rekonstruovaný	1	1	2	27	0	31 (17,1 %)
	Nový	0	0	0	0	1	1 (0,6 %)
Celkem		5 (2,8 %)	64 (35,4 %)	42 (23,2 %)	69 (38,1 %)	1 (0,6 %)	181 (100 %)

Zdroj: terénní šetření 2020

Zdroj: terénní šetření 2020

FYZICKÝ STAV BUDOV A PARTERŮ ULICE DLOUHÁ A OKOLÍ

rok 2009

BUDOVY

PARTERY

rok 2017

BUDOVY

PARTERY

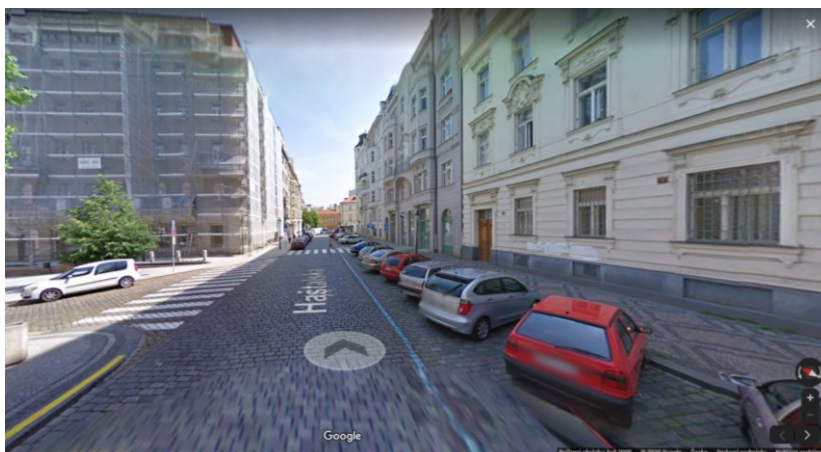
Fyzický stav parteru

 Nová	 Zachovalá
 Plně rekonstruovaná	 Zchátralá
 Částečně rekonstruovaná	 Nezjištěno
 V rekonstrukci	

0 200 m

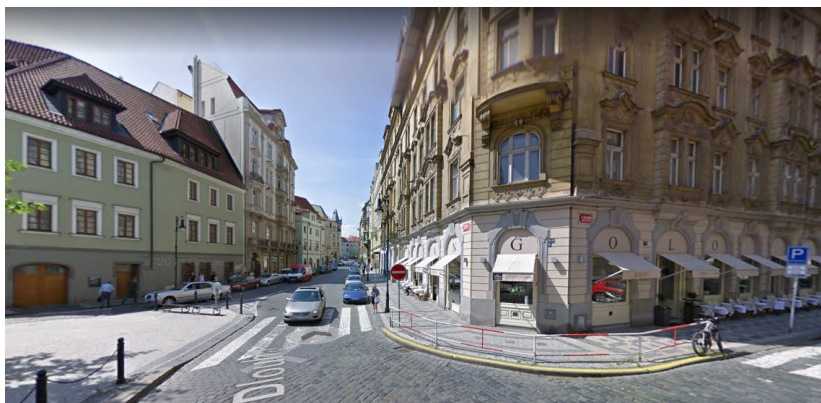
V roce 2009 bylo možné pozorovat v rámci vymezeného území tři oblasti, které se ve svém fyzickém stavu odlišovaly (viz Mapa 2). První oblast byla v blízkosti ulice Dlouhé blíže Staroměstskému náměstí, směrem na sever ulicí Dušní, Věžeňskou a V Kolkovně a západně ulicí Haštalská. Fyzický stav budov a parterů v této oblasti byl již v roce 2009 velmi dobrý. Většina budov byla v zachovalém stavu, zchátralé budovy se vyskytovaly ojediněle a vyskytovalo se zde velké množství budov, které byly zrekonstruované, nebo rekonstrukce probíhala (viz obr. 7). Mnoho podniků používalo parter pro své podnikatelské účely, a proto vnější část zrekonstruovaly, aby byla dostatečně reprezentativní. Z toho důvodu byl fyzický stav parteru v několika případech v lepším stavu než zbytek budovy (viz obr. 8). Celkově byla tato oblast komerčně velmi intenzivně využívána. Ležela v blízkosti turisticky vytižené Královské cesty, která začíná na blízkém Staroměstském náměstí, a židovské čtvrti Josefova. Proto zde již v této době bylo otevřeno velké množství turisticky využívaných barů, restaurací a obchodů s luxusním zbožím, což vedlo k ekonomické revitalizaci oblasti.

Obr. 7: Ulice Haštalská směrem k Haštalskému náměstí

Zdroj: Google Street View 2009

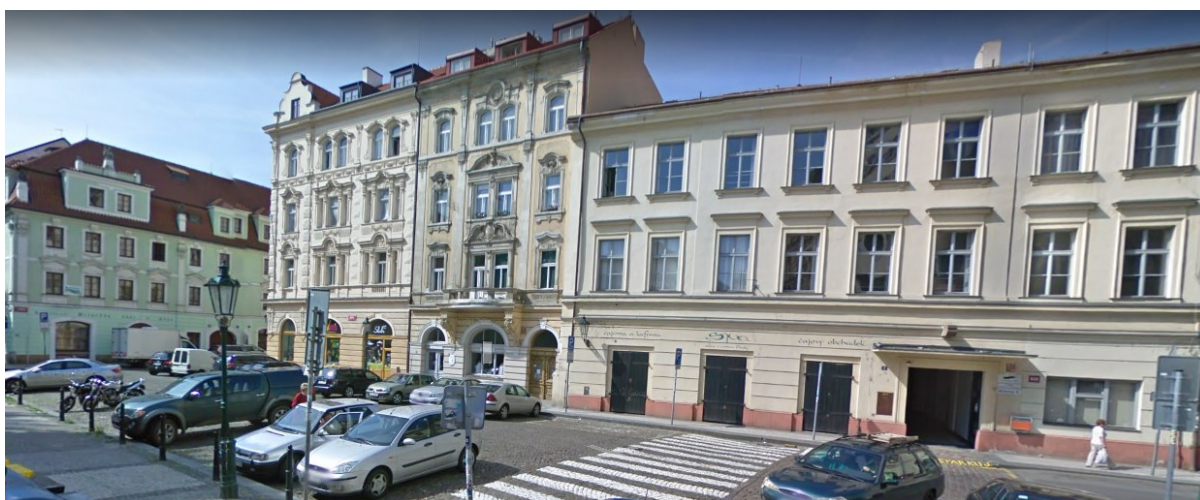
Obr. 8: Ulice Dlouhá směrem ke Staroměstskému náměstí

Zdroj Google Street View 2009

Druhá oblast ležela v okolí ulice Masná. V této oblasti dominovaly budovy v zachovalém stavu (viz obr. 9). Vyskytovalo se zde zhruba stejné množství budov rekonstruovaných a zachovalých. Fyzický stav parterů byl v této oblasti spíše horší než fyzický stav budov (viz obr. 10; viz Mapa 2). Celkově byl fyzický stav dobrý. Jednalo se o oblast, ve které se vyskytovalo poměrně velké množství škol, obchodů s potravinami a nepotravinářských obchodů, proto lze předpokládat, že tato oblast alespoň částečně stále sloužila původním obyvatelům.

Obr. 9: Ulice Malá Štupartská směrem z ulice Masná

Zdroj: Google Street View 2009

Obr. 10: Ulice Masná

Zdroj: Google Street View 2009

Třetí oblast ležela v okolí ulice Anežská. Západně navazovala na ulici U Milosrdných a jižně na Haštalské náměstí. V této části vymezeného území se v roce 2009 nevyskytovaly téměř žádné rekonstruované budovy ani budovy v rekonstrukci. Polovinu tvořily budovy v zachovalém stavu a polovinu budovy ve zchátralém stavu (viz obr. 11; obr. 12). Fyzický stav parterů odpovídal stavu budov, takže celkově byla oblast ve špatném stavu. Oblast ležela za Haštalským náměstím a byla od komerčně využívanějších ulic Haštalské a Dlouhé izolována úzkými uličkami, proto se pozornost k této oblasti přesunula až po roce 2009, kdy byly téměř všechny budovy ve zchátralém stavu zrekonstruovány (viz Mapa 2).

Obr. 11: Haštalské náměstí za kostelem svatého Haštala

Zdroj: Google Street View 2009

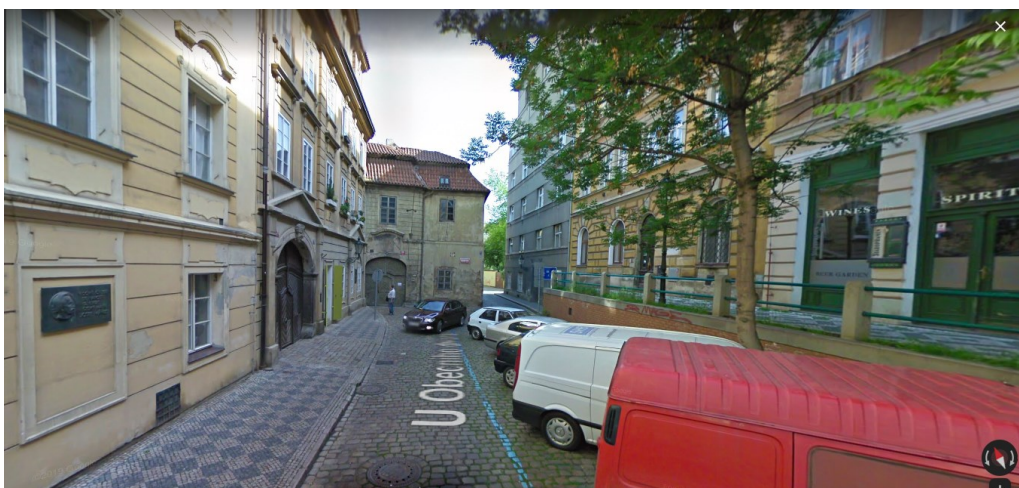
Obr. 12: Ulice U Milosrdných směrem od ulice Anežská

Zdroj: Google Street View 2009

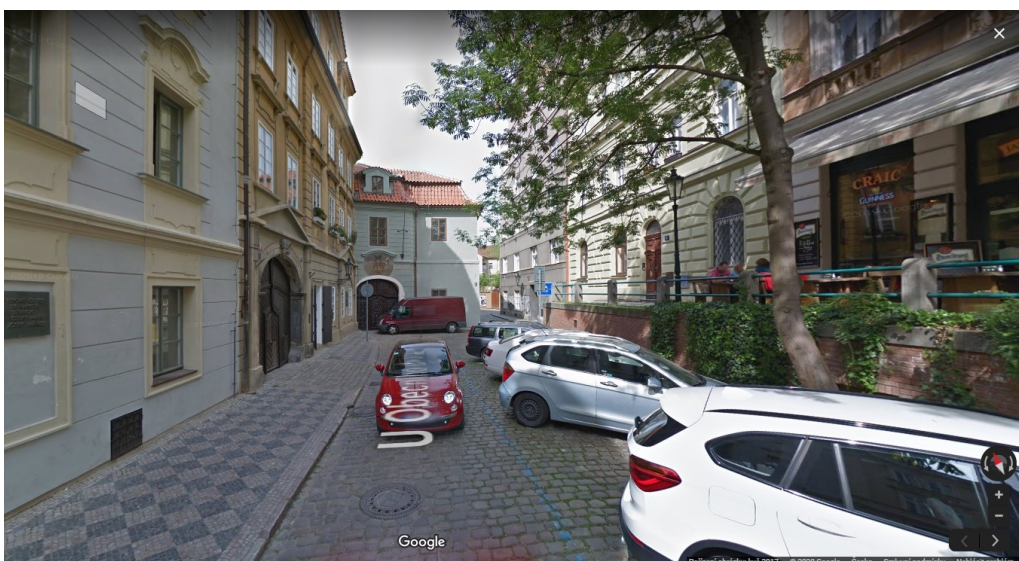
V roce 2017 nebylo možné zájmové území rozdělit do oblastí, které by se ve svém fyzickém stavu od sebe výrazně lišily. Ve všech vymezených oblastech již došlo k rekonstrukci velké části budov (viz obr. 13; obr. 14) a jejich rozložení bylo rovnoměrné (viz Mapa 2). V rámci sledovaného období prošlo 45 budov rekonstrukcí, což představovalo celou čtvrtinu zmapovaných budov. V roce 2017 tvořily zrekonstruované budovy 53 % (viz tab. 4; graf 2). Fyzický stav parterů, ve kterém se převážně koncentrovaly obchody a služby, se zlepšil ještě výrazněji. Rekonstrukcí prošlo ve sledovaném období 52 parterů a v roce 2017 tvořily 61 % všech zmapovaných parterů (viz tab. 5; graf 3). Ostatní budovy a partery byly v zachovalém stavu. Zchátralé budovy a partery se vyskytovaly ojediněle.

Obr. 13: Ulice U Obecního Dvora směrem k ulici Anežská v roce 2009

Zdroj: Google Street View 2017

Obr. 14: Ulice U Obecního Dvora směrem k ulici Anežská v roce 2017

Zdroj: Google Street View 2017

Velký podíl rekonstruovaných budov již v roce 2009 potvrzoval zlepšení fyzického stavu, ke kterému docházelo od devadesátých let. Toto zlepšení bylo sledováno i rezidenty (Dumbrovská 2016). Na základě vymezených oblastí v roce 2009, lze potvrdit selektivnost ekonomické revitalizace zapříčiněnou komercializací, která tuto oblast výrazně ovlivnila (Sýkora 2001). První oblast, která se nacházela na komerčně využívanějších ulicích byla z velké části zrekonstruovaná, zatímco fyzický stav budov v okolních oblastech byl horší. Důvodem mohlo být, že do té doby byla pozornost směřována do hlavních nákupních ulic. Těmi byly například blízká ulice Pařížská nebo turisticky velmi vytižené ulice Karlova či Celetná.

Následujících osm let dokázalo, že je oblast stále velmi dynamická a mezi lety 2009 a 2017 došlo k ještě většímu zlepšení stavu fyzického prostředí než v letech předcházejících. Fyzický stav budov se zlepšil v rámci celého území a k mírnému zhoršení došlo pouze u několika budov. Fyzický stav parterů se zhoršil v případě více jednotek, ale také došlo celkově k výraznému zlepšení (viz Mapa 3).

ZMĚNA FYZICKÉHO STAVU BUDOV A PARTERŮ ULICE DLOUHÁ A OKOLÍ

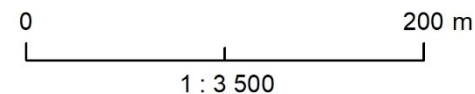
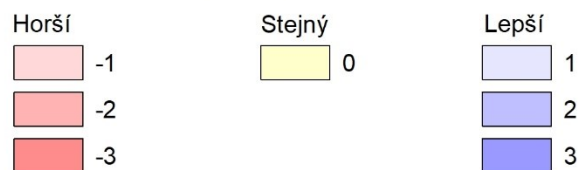
BUDOVY

PARTER

Změna fyzického stavu

4.2 VÝVOJ FUNKČNÍHO PROSTŘEDÍ

V okolí ulice Dlouhé byla velmi specifická struktura obchodů a služeb v obou sledovaných obdobích. V roce 2009 se zde vyskytovalo 213 obchodů a služeb. Největší část tvořily služby z pohostinství – 76 obchodů (36 %). V této kategorii dominovaly restaurace (49) a bary (16). Výrazný podíl měly též obchody nepotravinářské. Nepotravinářských obchodů bylo 62 (29 %) přičemž polovinu tvořily obchody s oblečením a klenoty. Ostatní nepotravinářské obchody nabízely standardní zboží. Jednalo se například o květinářství nebo železářství. Potravinářských obchodů bylo nalezeno 15 (7 %) - přičemž 6 z nich tvořily večerky. Ostatní potravinářské obchody byly například pekařství nebo obchody s bylinkami, ale často luxusní a na první pohled drahé. V oblasti nebyl nalezen žádný větší supermarket, do kterého by si mohl jít běžný obyvatel nakoupit.

V roce 2017 bylo zanalyzováno 223 obchodů a služeb. Zvýšil se počet barů a restaurací. Přibýly tři bary (19) a čtyři restaurace (53), podíl však zůstal stejný. Zároveň se zvýšil počet obchodů s oblečením. K výraznějšímu zvýšení počtu obchodů došlo ve dvou dalších skupinách. Jednalo se o obchody zaměřené na krásu a relax, v rámci kterých přibýlo několik kosmetických salónů, tetovací salón a salón zaměřený na úpravu nehtů. Na základě fyzického stavu se jednalo spíše o luxusnější dražší salóny. Druhá skupina, ve které došlo k výraznějšímu nárůstu, byla kultura. V rámci sledovaného období byly v oblasti otevřeny čtyři galerie. Potravinářských obchodů nebylo, ale stále zhruba dvě třetiny tvořily večerky. Pozitivní změnou bylo otevření obchodu Žabka, který představoval jedinou větší prodejnu s potravinami (viz tab. 6).

Tab. 6: Struktura obchodů a služeb v ulici Dlouhá a okolí v letech 2009 a 2017

		2009		2017	
Nepotravinářské obchody	obchody s klenoty a se sklem	10 (4,7 %)		11 (4,9 %)	
	obchody s oblečením	24 (11,3 %)		29 (13 %)	
	celkem		62 (29,1 %)		64 (28,7 %)
Krása a relax	kadeřnictví	8 (3,8 %)		9 (4 %)	
	celkem		11 (5,2 %)		16 (7,2 %)
Zdraví			8 (3,8 %)		5 (2,2 %)
Pohostinství	bary	16 (7,5 %)		19 (8,5 %)	
	restaurace	49 (23 %)		53 (23,8 %)	
	celkem		76 (35,7 %)		81 (36,3 %)
Ubytování			8 (3,8 %)		10 (4,5 %)
Potraviny	večeřka	6 (2,8 %)		5 (2,2 %)	
	celkem		15 (7 %)		16 (7,2 %)
Vzdělávání			7 (3,3 %)		7 (3,1 %)
Kultura			5 (2,3 %)		9 (4 %)
Jiné			21 (9,9 %)		15 (6,7 %)
celkem			213		223

Zdroj: terénní šetření 2020

K hlavním změnám z hlediska struktury maloobchodu a služeb došlo již v devadesátých letech (Sýkora 2001; Musil 2005b). Sýkora (1996) zaznamenal velmi výrazné změny ve struktuře na Praze 1 již v první polovině devadesátých let. Což potvrzuje Dumbrovská (2016), která říká, že k největšímu vývoji v rámci funkčního prostředí došlo právě v tomto období. Pravděpodobně proto nebyly v okolí ulice Dlouhé zaznamenány výrazné změny z hlediska struktury obchodů a služeb.

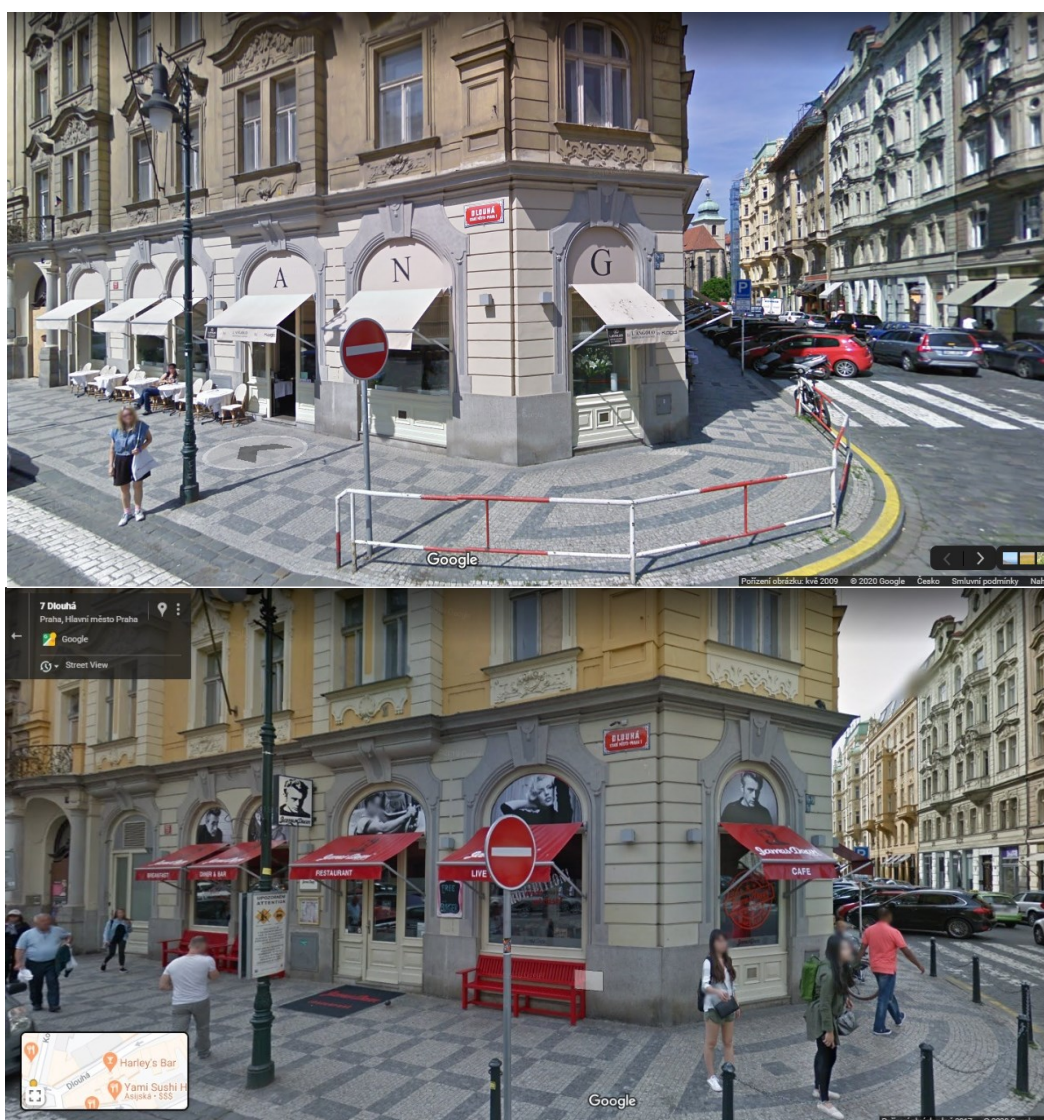
K jediné větší změně došlo u nepotravinářských obchodů. V rámci sledovaného období jich bylo 15 nově otevřeno. U ostatních typů obchodů docházelo ke změnám pouze v jednotkách a k větším posunům z hlediska struktury nedošlo (viz tab. 7). Naopak k výrazným změnám docházelo změnou provozovatelů, přičemž typ obchodu i služby zůstával ve většině případů nezměněn (viz obr. 15). Z 213 obchodů v roce 2009 zůstala necelá polovina stejná (104 obchodů). Měla stejný název a pravděpodobně i provozovatele.

Tab. 7: Proměna kategorií obchodů a služeb v ulici Dlouhá a okolí mezi lety 2009 a 2017

		Kategorie 2017							Celkem
		jiné	nepotravinářské obchody	pohostinství a ubytování	potraviny	vzdělávání a kultura	zdraví, krása a relax	zavřén bez nahrazení	
Kategorie 2009	jiné	12	4	2	0	0	0	4	22
	nepotravinářské obchody	4	40	5	3	2	4	4	62
	pohostinství a ubytování	0	1	78	2	0	0	4	85
	potraviny	0	3	3	9	0	0	0	15
	vzdělávání a kultura	0	0	1	0	11	0	0	12
	zdraví, krása a relax	0	2	1	2	0	15	0	20
	žádný	2	15	6	2	3	3	0	31
	Celkem	18	65	96	18	16	22	12	247

Zdroj: terénní šetření 2020

Obr. 15: Restaurace, která změnila provozovatele

Zdroje: Google Street View 2009. Google Street View 2017

Jak již bylo zmíněno, v oblasti nedocházelo k přílišným změnám z hlediska struktury obchodů, ale měnili se spíše provozovatelé. Co se však měnilo výrazně byl charakter ulice Dlouhé a jejího okolí. Sice se zde nacházelo poměrně velké množství obchodů s luxusním zbožím již v roce 2009 (viz obr. 16), ale v rámci sledovaného období prošla oblast významnou proměnou. Bylo otevřeno velké množství obchodů, které nabízely luxusní zboží, přičemž bylo na první pohled jasné, že cílily na turisty a obyvatelstvo s vyššími příjmy. Jednalo se hlavně o obchody s luxusním oblečením, nábytkem a klenoty (viz obr. 17), které často nahrazovaly zbylé služby a obchody pro místní obyvatele (viz obr. 18; viz. obr 19). Zároveň obchody, které zůstaly stejné jako v roce 2009, prošly značnou změnou. Většina z nich byla rekonstruována, pravděpodobně aby mohly cílit na bohatší klientelu (viz obr 20; obr. 21).

Obr. 16: luxusní obchody s oblečením v ulici Dlouhá v roce 2009

Zdroj: Google Street View 2009

Obr. 17: Nově otevřený obchod *Chez Parisienne* s luxusním spodním prádlem

Zdroj: Google Street View 2017

Obr. 18: Železářství nahrazeno obchodem s luxusním nábytkem

Zdroje: Google Street View 2009, Google Street View 2017

Obr. 19: Původní potravinářské obchody nahrazené restauracemi zaměřené na turisty

Zdroje: Google Street View 2009, Google Street View 2017

Obr. 20: Knihkupectví Primus v roce 2009 (vlevo) a v roce 2017 (vpravo)

Zdroje: Google Street View 2009, Google Street View 2017

Obr. 21: Zlatnická dílna Miroslav Ráž v letech 2009 (vlevo) a 2017 (vpravo)

Zdroje: Google Street View 2009, Google Street View 2017

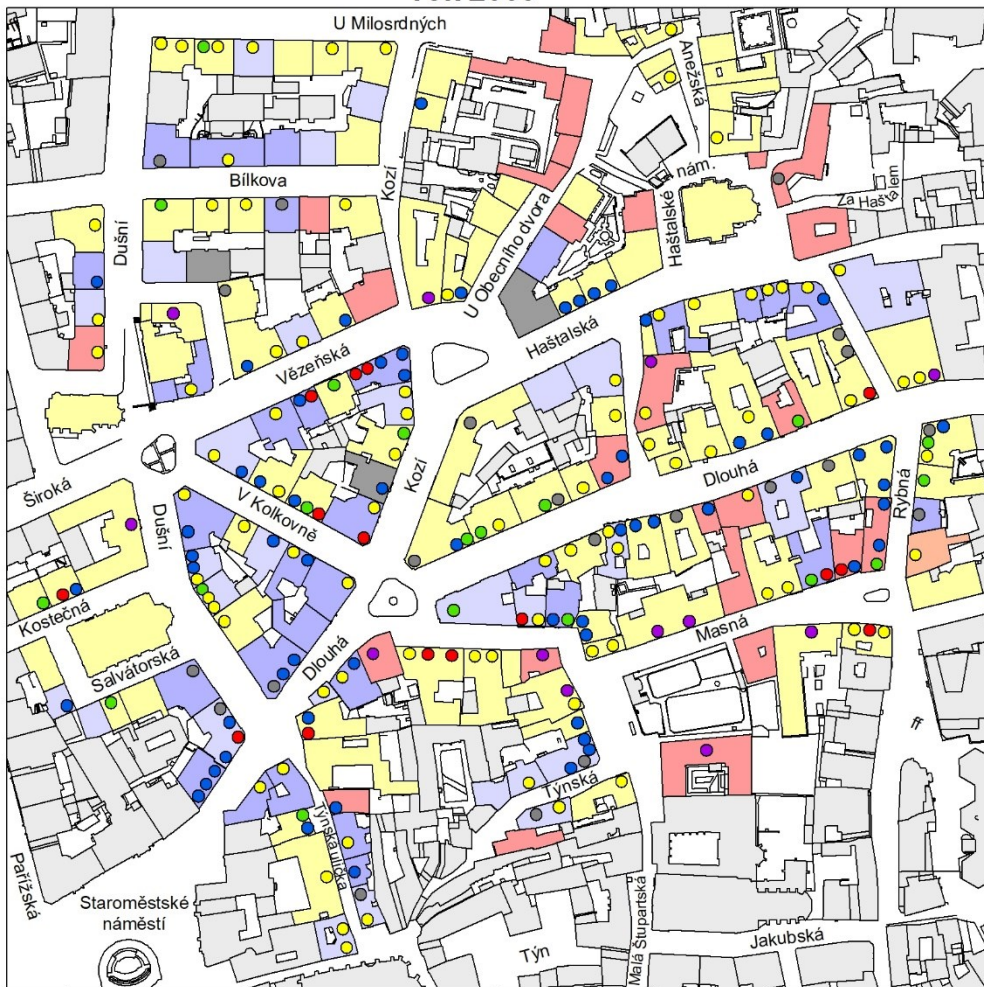
Na základě těchto sledovaných změn je zřejmé, že se mění charakter a zaměření oblasti, která přestává být oblastí pro běžný život rezidentů, ale zaměřuje se na obyvatelstvo s vyššími příjmy. Koncentrovaly se zde obchody s luxusním zbožím a pohostinské služby zaměřené na turisty. V oblasti pokračovaly procesy komercializace a turistifikace, které tyto proměny způsobovaly. Zároveň je v současnosti ulice Dlouhá a její okolí velmi populární pro stag turistiku. Turisté ze západní Evropy jezdí do této oblasti za zábavou a levným alkoholem. Podnapilé skupiny turistů ruší noční klid, a ještě více znepríjemňují život místním obyvatelům (Pěničková 2019). V kombinaci s pokračujícím mizením základních služeb a obchodů pro původní rezidenty mohou tyto procesy vést k pokračující depopulaci centra města.

Z hlediska prostorového rozmístění nebyly nalezeny specifické oblasti, ve kterých by se nalézaly určité typy obchodů. Území však bylo možné rozdělit do dvou oblastí na základě koncentrace obchodů. Rozsáhlá oblast ohraničená na severu ulicemi Věžeňská a Haštalská pokračující směrem na jih až k ulicím Masná a Týnská. Tato oblast ležela mezi náměstím Republiky a Staroměstským náměstím, byla velmi frekventovaná a komerčně využívána. Koncentrovalo se zde vysoké množství obchodů a služeb.

Druhá oblast byla na jihu ohraničena Haštalským náměstím a ulicí Věžeňská. Odpovídala třetí oblasti z roku 2009 vymezené na základě fyzického prostředí. V této oblasti se nalézalo výrazně menší množství obchodů v obou sledovaných obdobích. Od zbytku území byla odříznuta úzkými uličkami Anežské ulice na jedné straně a na druhé straně se nacházela blízko rezidenčního Josefova. Pravděpodobně stále sloužila rezidenčním účelům, případně jako ubytovací kapacity nabízené prostřednictvím Airbnb a obdobných platforem (viz Mapa 4).

STRUKTURA OBCHODŮ A SLUŽEB ULICE DLOUHÁ A OKOLÍ

rok 2009

rok 2017

Kategorie obchodů a služeb

- pohostinství
- potraviny
- nepotravinářské obchody
- zdraví, krása a relax
- vzdělávání a kultura
- jiné

Fyzický stav parteru

- Nová
- Plně rekonstruovaná
- Částečně rekonstruovaná
- V rekonstrukci
- Zachovalá
- Zchátralá
- Nejistěno

0 200 m
1 : 3 500

4.3 VZTAH PROMĚNY FYZICKÉHO A FUNKČNÍHO PROSTŘEDÍ

Sýkora (2001) říká, že při ekonomické revitalizaci dochází ke zlepšení stavu fyzického prostředí, po němž následuje nahrazení původních služeb službami luxusnějšími, dražšími, ziskovějšími. V rámci sledované oblasti to platilo pouze částečně. Množství luxusních obchodů se zde nacházelo již v roce 2009, ještě než oblast prošla výraznou revitalizací. Na druhou stranu se po zlepšení fyzického stavu v roce 2017 množství luxusních obchodů výrazně zvýšilo.

V roce 2009 bylo množství obchodů v rekonstruovaných a zachovalých parterech poměrně vyrovnané. 50,7 % obchodů se nacházelo v zachovalých budovách, 40,8 % obchodů se nacházelo v parterech rekonstruovaných a 8,5 % obchodů a služeb se nacházelo ve zchátralých parterech (viz tab. 8).

Tab. 8: Kategorie obchodů a služeb s fyzickým stavem parterů v roce 2009

		Fyzický stav parteru 2009			Celkem
		Zchátralý	Zachovalý	Rekonstruovaný	
Kategorie obchodu nebo služby	pohostinství a ubytování	3	43	38	83 (39,4 %)
	potraviny	1	8	6	15 (7 %)
	nepotravinářské obchody	7	26	29	62 (29,1 %)
	zdraví, krása a relax	2	13	4	19 (8,9 %)
	vzdělávání a kultura	4	8	0	12 (5,6 %)
	jiné	1	10	10	21 (9,9 %)
Celkem		18 (8,5 %)	108 (50,7 %)	87 (40,8 %)	213

Zdroj: terénní šetření 2020

Mezi fyzickým stavem parteru a typem obchodu byla nalezena v roce 2009 středně silná souvislost. Hodnota koeficientu souvislosti Cramerovo V vyšla 0,232. Při hlubším zkoumání dat bylo možné nalézt ještě podstatnější souvislosti. Služby zaměřené na vzdělávání a kulturu se koncentrovaly spíše do zachovalých a zchátralých parterů. V kategorii nepotravinářských obchodů se vyskytovaly dvě skupiny. Luxusní obchody s oblečením a klenoty, které mají vyšší nároky na fyzické prostředí, představovaly většinu nepotravinářských obchodů v rekonstruovaných parterech. Druhou skupinu tvořily standardní nepotravinářské obchody zčásti pro místní obyvatele. Tyto obchody neměly tak vysoké nároky na fyzické prostředí a většina z nich se nacházela v zachovalých prostorách. I z toho důvodu vyšel koeficient souvislosti nižší, než kdyby byly tyto skupiny

kategorizovány zvlášť. Stejná souvislost byla nalezena ve skupině zdraví, krása a relax. Z velké části byla tvořena lékárnami a dalšími standardními obchody pro místní, které se nacházely v zachovalých parterech. Druhou část obchodů v této skupiny tvořily luxusní salóny nacházející se spíše v rekonstruovaných prostorách.

V roce 2017 již dominovaly obchody a služby v rekonstruovaných parterech (68,6 %). K výraznému úbytku došlo u obchodů v zachovalých parterech (29,2 %) i u obchodů ve zchátralých parterech, ve kterých se vyskytovalo pouze 2,2 % obchodů a služeb (viz tab. 9).

Tab. 9: Kategorie obchodů a služeb s fyzickým stavem parterů v roce 2017

		Fyzický stav parteru 2017			Celkem
		Zchátralý	Zachovalý	Rekonstruovaný	
Kategorie obchodu nebo služby	pohostinství a ubytování	2	21	68	91 (40,8 %)
	potraviny	2	3	11	16 (7,2 %)
	nepotravinářské obchody	0	19	45	64 (28,7 %)
	zdraví, krása a relax	1	8	12	21 (9,4 %)
	vzdělávání a kultura	0	8	8	16 (7,2 %)
	jiné	0	6	9	15 (6,7 %)
Celkem		5 (2,2 %)	65 (29,2 %)	153 (68,6 %)	223

Zdroj: terénní šetření 2020

V roce 2017 dominovaly ve všech kategoriích obchody v rekonstruovaných parterech. Z toho důvodu koeficient souvislosti mezi fyzickým stavem parterů a typem obchodů mírně poklesl. Cramerovo V vyšlo 0,198. To lze označit spíše jako slabou souvislost. Ve sledovaném období bylo otevřeno mnoho luxusních salónů a kadeřnictví, čemuž odpovídal nárůst počtu obchodů a služeb v rekonstruovaných parterech v kategorii zdraví, krása a relax. Také pokračovalo otevírání luxusních obchodů s oblečením, kterých přibýlo. V rekonstruovaných prostorách se již vyskytovaly více než tři čtvrtiny nepotravinářských obchodů. Výjimku tvořila kategorie vzdělávání a kultura. V kategorii vzdělávání a kultura se nacházelo množství škol, které se koncentrovaly spíše do zachovalých prostor. Zatímco v rekonstruovaných prostorech byly otevřeny luxusní galerie (viz tab. 9).

4.4 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

Celkově se stav fyzického prostředí mezi lety 2009 a 2017 výrazně zlepšil. Kvůli ochraně historického centra byly zásahy do struktury fyzického prostředí velmi omezené (Sýkora 1996), což potvrzuje fakt, že v okolí ulice Dlouhé docházelo spíše k rekonstrukcím než k výstavbě nových budov. Nová budova byla v obou sledovaných obdobích zaznamenána pouze jedna.

Z hlediska struktury maloobchodu a služeb k přílišným změnám nedocházelo. Ke změnám docházelo spíše změnou provozovatelů obchodů a jejich zaměřením na klientelu s vyššími příjmy. Tomu odpovídalo zvyšování počtu luxusních služeb, zatímco standardní služby pro místní obyvatelstvo spíše mizely.

Jedním z důvodů mizení základních služeb a obchodů mohli být turisté, kteří se v oblasti velmi často ubytovávali. Okolí ulice Dlouhé představovalo jeden ze dvou hot spotů Airbnb v centru města (Balant, Hein, Mäkipää 2019). Tomu by odpovídal i horší stav fyzického prostředí v roce 2009, kdy ještě možnost krátkodobého pronájmu bytu prostřednictvím Airbnb neexistovala.

Zároveň je ulice Dlouhá a její okolí mezinárodně známé pro množství barů a restaurací, které se zde nacházejí. Tento fakt podporuje, že v obou sledovaných obdobích představovaly bary a restaurace více než třetinu obchodů a služeb. Ty byly rovnoměrně rozmístěny v rámci celé oblasti. Oblast představuje cíl turistů, kteří přijíždějí do města za zábavou a levným alkoholem. Tito turisté bývají velmi hluční, poškozují veřejná prostranství a narušují noční klid. Na to si místní obyvatelé často stěžují. Jedná se o mediálně často diskutované téma (viz DVTV 2019; GoOut 2017 nebo Pěničková 2019). MČ Praha 1 se snaží nalézt způsoby regulace. Například minulý rok v dubnu byl do ulice pro ulehčení situace v noci zakázán vjezd nerezidentům a taxi (iRozhlas 2019), který však byl následně soudně zrušen (IDNES 2019).

Zaměření na turisty spolu s vysokým počtem turistů ubytovaných v Airbnb vede k turistifikaci oblasti a pravděpodobně i k turistické gentrifikaci. Turistifikace zde probíhá ve formě přeměny obchodů a služeb. Ubývají služby pro místní obyvatelstvo. Největší problém však představují konflikty mezi místními a turisty. Úbytek služeb a obchodů je možné nahradit nákupem v jiné části města. Hlukové znečištění oblasti však zasahuje přímo do místa bydliště, a proto není možné se mu vyhnout. Z tohoto pohledu je turistifikace

způsobená turisty přijíždějící za zábavou a levným alkoholem, pravděpodobně větší problém pro místní obyvatelstvo než změna struktury a zaměření obchodů.

Díky vyšším ziskům obchodů zaměřených na turisty a obyvatelstvo s vyššími příjmy lze do budoucna předpokládat, že budou tyto procesy pokračovat.

5 ZÁVĚR

Cílem práce bylo popsat proměnu fyzického a funkčního prostředí v historickém centru Prahy mezi lety 2009 a 2017. Důraz byl kladen na proces turistifikace, který v posledních letech ovlivňuje centrum nejvíce. V rámci případové studie bylo v historickém centru zmapováno okolí ulice Dlouhé a byly vypořádovány určité trendy, ke kterým ve fyzickém a funkčním prostředí docházelo.

Bylo zaznamenáno výrazné zlepšení fyzického prostředí a tím byla potvrzena ekonomická revitalizace, kterou oblast od devadesátých let prochází. V roce 2009 byly vymezeny tři oblasti, které se ve svém fyzickém prostředí výrazně lišily. To potvrdilo selektivnost ekonomické revitalizace a její prvopočáteční koncentraci v nejvytíženějších nákupních a turistických ulicích. Do roku 2017 se zlepšilo fyzické prostředí v celé oblasti a mezi vymezenými oblastmi již nebyly zaznamenány výrazné rozdíly.

K největším změnám ve funkčním prostředí došlo v oblasti provozovatelů a cílové skupiny jednotlivých podniků. Typ obchodu nebo služby zůstal byl v roce 2017 ve většině případů shodný s rokem 2009, a to i v případě, že obchod provozoval nový majitel. Zlepšení fyzického stavu bylo však pozorovatelné i u obchodů, které provozovatele nezměnily. Na základě toho lze usuzovat, že se obchody začaly zaměřovat spíše na turisty a obyvatelstvo s vyššími příjmy. Tím bylo potvrzeno, že v oblasti pokračovala turistifikace, která omezovala původní obyvatele.

V další analýze byla nalezena souvislost mezi typem obchodu a fyzickým stavem parteru. V roce 2009 se do rekonstruovaných budov koncentrovaly spíše luxusní nepotravinářské obchody a některé restaurace, zatímco do zachovalých budov se koncentrovaly spíše standardní služby pro místní obyvatele, jako jsou lékárny nebo školy. V roce 2017 již byla velká část parterů rekonstruována, a proto se většina obchodů nalézala v rekonstruovaných prostorách. V zachovalých parterech zůstala pouze část restaurací a nepotravinářských obchodů.

Na základě využitých metod bylo možné zaznamenat stav fyzického a funkčního prostředí v obou sledovaných obdobích a tím posoudit jeho vývoj. Pomocí zvoleného způsobu výzkumu však nebylo možné analyzovat cenovou hladinu, která by obraz proměny funkčního prostředí doplnila. Také nebylo možné hlouběji studovat dopady stag turismu na místní obyvatele.

V dalších studiích by proto bylo vhodné cenovou hladinu doplnit, i když by to bylo možné pouze za aktuální období. Zároveň by se další studie mohly zaměřit na vývoj sociálního prostředí, kterému se tato práce nevěnovala, což by doplnilo celkový obraz čtvrti. Studie by tak mohly analyzovat dopady turistické gentrifikace. Druhý směr výzkumů by se mohl hlouběji zabývat problematikou stag turismu, pro kterou je tato oblast velice populární. Vhodnou metodou by byly například rozhovory. Rozhovory s místními obyvateli by mohly poskytnout pohled, jak proměna historického centra Prahy a turisté přijíždějící do města za zábavou ovlivňují jejich každodenní život. Vedeny by mohli být také s majiteli obchodů a služeb a s turisty. Celkový obraz situace by mohl být doplněn pozorováním nočního života.

6 SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

6.1 SEZNAM LITERATURY

BALANT, N., HEIN, C., MÄKIPÄÄ, A. (2019): Gentrification processes related to Airbnb in Prague. Seminární práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

BEAVERSTOCK, J., V., SMITH, R., G., TAYLOR, P., J. (1999): A roster of world cities. *Cities*, 16, 6, 445–458.

CÓCOLA-GANT, A. (2015): Tourism and commercial gentrification. The ideal city. Between myth and reality. RC21 International Conference, Urbino, 27th-29th August 2015, University of Urbino Carlo Bo, 1–25.

COOPER, C., MORPETH, N. (1998): The Impact of Tourism on Residential Experience in Central-eastern Europe: The Development of a New Legitimation Crisis in the Czech Republic. *Urban Studies*, 35, 12, 2253–2275.

DUMBROVSKÁ, V. (2016): Urban Tourism Development in Prague: From Tourist Mecca to Tourist Ghetto. In: Bellini, N., Pasquinelli, C. (ed.): *Tourism in the City: Towards an Integrative Agenda on Urban Tourism*. Springer, 275–283.

DUMBROVSKÁ, V., FIALOVÁ, D. (2016): Turistické okrsky a turistifikace v Praze: Případová studie Královské cesty. *Studia Turistica*, 7, 1, 6–17.

DUMBROVSKÁ, V., FIALOVÁ, D. (2020): The city of one hundred souvenir shops: authenticity of souvenirs in Prague. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 18, 2, 187–200.

ENYEDI, G. (1998): Transformation in Central European postsocialist cities. In: Enyedi, G.(ed): *Social Change and Urban Restructuring in Central Europe*. Akademiai Kiado, Budapest, 9–34.

ENYEDI, G. (1996): Urbanization under Socialism. In: Andrusz, G., Harloe, M., Szelenyi, I. (ed): *Cities after Socialism: Urban and Regional Change and Conflict in Post-socialist Societies*. Oxford, Blackwell, 100–118.

FREYTAG, T., BAUDER, M. (2018): Bottom-up touristification and urban transformations in Paris. *Tourism Geographies*, 20, 3, 443–460.

FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V. (2010): Královská cesta v Praze – vizitka Česka. Aktuální problémy cestovního ruchu „Kulturní cestovní ruch“ – sborník z mezinárodní konference, Jihlava, 3. a 4. března 2010, VŠP Jihlava, 80-85,

- GARCÍA-HERNÁNDEZ, M., DE LA CALLE-VAQUERO, M., YUBERO, C. (2017): Cultural heritage and urban tourism: Historic city centres under pressure. *Sustainability*, 9, 8, 1–19.
- GOTHAM, F., G. (2005): Tourism Gentrification: The Case of New Orleans' Vieux Carre (French Quarter). *Urban Studies*, 42, 7, 1099-1121.
- HOFFMAN, L., M., MUSIL, J. (1999): Culture meets commerce: tourism in postcommunist Prague. In: Judd, D., Fainstein, S. (eds.): *The tourist city*. Yale University Press, New Haven, 179–197.
- HOFFMAN, L., M., MUSIL, J. (2009): Prague, tourism and the Post-industrial City. A Great Cities Institute Working Papers, Number: GCP-09-05. Great Cities Institute: University of Illinois at Chicago.
- IWANICKI, G., DLUZEWSKA, A., KAY, S., M. (2016): Assessing the level of popularity of european stag tourism destinations. *Quaestiones Geographicae*, 35, 3, 15-29.
- MAREŠ, P., RABUŠIC, L., SOUKUP, P. (2015): Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS. Brno, Masarykova univerzita.
- MÍNGUEZ, C., PIÑEIRA, M., J., FERNÁNDEZ-TABALES, A. (2019): Social Vulnerability and Touristification of Historic Centers. *Sustainability*, 11, 16, 1–24.
- MUSIL, J. (2005a): City Development in Central and Eastern Europe before 1990: Historical Context and Socialist Legacies. In: Hamilton, F. E. I. et al. (ed): *Transformation of Cities in Central and Eastern Europe: Towards Globalization*. United Nations University Press, Tokyo, New York, Paris, 22–43.
- MUSIL, J. (2005b): Prague returns to Europe. In: Hamilton, F. E. I. et al. (ed.): *Transformation of Cities in Central and Eastern Europe: Towards Globalization*. United Nations University Press, Tokyo, New York, Paris, 281–317
- MUSIL, J. (2001): Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. *Sociologický časopis*, 37, 3, 275–296.
- NOFRE, J., GIORDANO, E., ELDRIDGE, A., MARTINS, J., C., SEQUERA, J. (2018): Tourism, nightlife and planning: challenges and opportunities for community liveability in La Barceloneta. *Tourism Geographies*, 20, 3, 377-396.
- NOFRE, J., SÁNCHEZ-FUARROS, Í., MARTINS, J. C., PEREIRA, P., SOARES, I. (2017): Exploring Nightlife and Urban Change in Bairro Alto, Lisbon. *City & Community*, 16, 3, 1–15.

- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009): Twenty years after socialism: the transformation of Prague's inner structure. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Sociologia*, 54, 1, 9–30.
- PERKUMIENÉ, D., PRANSKUNIENE, R. (2019): Overtourism: Between the Right to Travel and Residents' Rights. *Sustainability*, 11, 7, 1–17.
- PIXOVÁ, M., SLÁDEK, J. (2016): Touristification and awakening civil society in post-socialist Prague. In: Colomb, C., Novy, J. (ed): *Protest and resistance in the tourist city, Contemporary geographies of leisure, Tourism and mobility*. Routledge, London, 73–89.
- SEAWRIGHT, J., GERRING, J. (2008): Case Selection Techniques in Case Study Research: A Menu of Qualitative and Quantitative Options. *Political Research Quarterly*, 62, 2, 294–308.
- SIMPSON, F. (1999): Tourist Impact in the Historic Centre of Prague: Resident and Visitor Perceptions of the Historic Built Environment. *The Geographical Journal*, 165, 2, 173–183.
- SMITH, D. (1996): The socialist city. In: Andrusz, G., Harloe, M., Szelenyi, I. (ed): *Cities after Socialism: Urban and Regional Change and Conflict in Post-socialist Societies*. Oxford, Blackwell, 69–99.
- SÝKORA, L. (2001): Proměny prostorové struktury Prahy v kontextu postkomunistické transformace. In: Hampl, M. a kol.: *Regionální vývoj: Specifika české transformace, Evropská integrace a obecná teorie*. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 127–166.
- SÝKORA, L. (2000): Globalizace a její společenské a geografické důsledky. In: Jehlička, P., Tomeš, J., Daněk, P. (eds): *Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie*, 59–79. Praha, Přírodovědecká fakulta UK Praha, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- SÝKORA, L. (1999): Changes in the internal spatial structure of post-communist Prague. *GeoJournal*, 49, 1, 79–89.
- SÝKORA, L. (1996): Transformace fyzického a sociálního prostředí. In: Hampl, M., et al., *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Praha, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 361–394.
- SÝKORA, L., ŠIMONÍČKOVÁ, I. (1994): From totalitarian urban managerialism to a liberalized real estate market: Prague's transformations in the early 1990s. In: Barlow, M., Dostál, P., Hampl, M. (eds): *Development and Administration of Prague*. Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Instituut voor Sociale Geografie, 47–72.

ŠPAČKOVÁ, P., SÝKORA, J. (2018): Proměny pražské Letné, terénní šetření proměn fyzického prostředí, funkcí v území a skladby obyvatel. Terénní šetření, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

TEMELOVÁ, J. (2009): Urban revitalization in central and inner parts of (post-socialist) cities: conditions and consequences. In: Ilmavirta, T. (ed.): Regenerating Urban Core. Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies, Helsinki, 12–25.

TEMELOVÁ, J. (2007): Flagship Developments and the Physical Upgrading of Post-Socialist Inner City: The Golden Angel Project in Prague. *Geografiska Annaler*, 89B, 2, 169–181.

TEMELOVÁ, J. (2006): Odras globalizace v komerční nebytové výstavbě v Praze po roce 1990: diferenciaci a homogenizaci fyzického prostředí. In: Ouředníček, M. (ed.): Sociální geografie Pražského městského regionu. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 19–41.

TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J. (2007): Z průmyslové čtvrti na moderní městské centrum: proměny ve fyzickém a funkčním prostředí centrálního Smíchova. *Geografie*, 112, 3, 315–333.

THURNELL-READ, T. (2012): Tourism place and space: British Stag Tourism in Poland. *Annals of Tourism Research*, 39, 2, 801-819.

ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012): Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha, MMR ČR, Praha.

6.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

DVTV (2019): Noční starosta: Praha nemůže být party město, chci uzavřít Dlouhou pro auta v noci. <https://video.aktualne.cz/dvtv/nocni-starosta-praha-nemuze-byt-party-mesto-chci-uzavrit-dlo/r~0db38a18286111e9a0090cc47ab5f122/> (cit. 17. 5. 2020).

GOOUT (2017): Horečka páteční noci: Jak vypadá party v barech na Dlouhé, když je člověk střízlivej. <https://goout.net/cs/magazin/horecka-patecni-noci-jak-vypada-party-v-barech-na-dlouhe-kdyz/tbg/> (cit. 17. 5. 2020).

IDNES (2019): Soud zrušil „hlukové“ uzavírky v centru Prahy. Pomohly, tvrdí radnice. https://www.idnes.cz/praha/zpravy/uzavreni-dlouha-ulice-hluk-praha-1-soud.A190426_134425_praha-zpravy_zuf (cit. 17. 5. 2020).

IROZHLAS (2019): Praha se snaží snížit noční ruch. Do Dlouhé a okolních ulic se přes noc autem dostali jen místní. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dlouha-praha-doprava-omezeni-nocni-starosta_1904141211_och (cit. 17. 5. 2020).

PĚNIČKOVÁ, B. (2019): A noc bude dlouhá... Lesk a bída nejvyhlášenější pražské „party ulice“ aneb Zábava vykoupená špunty do uší, odpadky a střepy. <https://ego.ihned.cz/c1-66532150-a-noc-bude-dlouha-lesk-a-bida-nejvyhlasenejsi-prazske-party-ulice-ldquo-aneb-zabava-vykoupena-spunty-do-usi-odpadky-a-strepy> (cit. 17. 5. 2020).

PRAGUE CITY TOURISM (2019): Praha se opět zařadila mezi 25 nejoblíbenějších destinací světa. <https://www.praguecitytourism.cz/cs/media/tisk/praha-se-opet-zaradila-mezi-25-nejoblibenejsich-destinaci-sveta-15518> (cit. 14. 5. 2020).

ROHRER, F. (2006): Stagflation.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/magazine/5101628.stm (cit. 16. 5. 2020).

6.3 ZDROJE DAT

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2020): Veřejná databáze.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> (cit. 14. 5. 2020).

GOOGLE MAPS (2009): Google Street View. <https://www.google.com/maps/> (cit. 4. 4. 2020).

GOOGLE MAPS (2017): Google Street View. <https://www.google.com/maps/> (cit. 4. 4. 2020).

SEZNAM (2020): Základní - mapy.cz.

<https://mapy.cz/zakladni?x=14.4150806&y=50.0873388&z=15> (cit. 4. 4. 2020).

6.4 ZDROJE MAPOVÝCH PODKLADŮ

ČÚZK (2020): Prohlížeč služba WMS – Ortofoto.

http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx. (cit. 4. 4. 2020).

GEOPORTÁL PRAHA (2020a): Digitální technická mapa Prahy - plochy (polygony) budov. <https://www.geoportalpraha.cz/cs/data/otevrena-data/C170F739-D27C-4556-9138-CAF7C14FB01B> (cit. 4. 4. 2020).

GEOPORTÁL PRAHA (2020b): Digitální technická mapa Prahy - liniová kresba účelové mapy povrchové situace. <https://www.geoportalpraha.cz/cs/data/otevrena-data/44BC2ED3-C1CD-4733-87AE-5BDA2269CAD0> (cit. 19. 4. 2020).

GEOPORTÁL PRAHA (2020c): Uliční úseky TSK včetně zatřídění komunikací.
<https://www.geoportalpraha.cz/cs/data/otevrena-data/C3E13965-3863-41B0-AF6E-EB40FF8517BE> (cit. 19. 4. 2020).

URRLAB (2020): Shapefily (.shp) - prostorová a statistická data.
http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/urrlab_vystupy/download (cit. 4. 4. 2020).